

Valtion
taloudellinen
tutkimuskeskus

Valmisteluraportit 11

Kotitalouspalveluiden verovähennykset Suomessa ja
Ruotsissa

VATT VALMISTELURAPORTIT

11

Kotitalouspalveluiden verovähennykset Suomessa ja Ruotsissa

Ilja Häkkinen Skans

Iida Häkkinen Skans, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus,
[ihskans\(at\)blixtmail.se](mailto:ihskans@blixmail.se)

Tämä raportti on kirjoitettu Valtion taloudellisessa tutkimuskeskuksessa tutkimusvierailuni aikana keväällä 2011. Haluan kiittää kommentteista ja muusta avustamisesta Tuulia Hakolaa, Kari Hämäläistä, Maija-Liisa Järviötä, Ossi Korkeamäkeä, Elina Pylkkästä, Marja Riihelää, Marja Tuovista, Roope Uusitaloa ja kaikkia VATT-seminaariin osallistuneita.

ISBN 978-951-561-986-0 (nid.)
ISBN 978-951-561-987-7 (PDF)

ISSN 1798-0305 (nid.)
ISSN 1798-0313 (PDF)

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus
Government Institute for Economic Research
Arkadiankatu 7, 00100 Helsinki, Finland

Oy Nord Print Ab

Helsinki, kesäkuu 2011

Kansi: Niilas Nordenswan

Kotitalouspalveluiden verovähennykset Suomessa ja Ruotsissa

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus
VATT Valmisteluraportit 11/2011

Iida Häkkinen Skans

Tiivistelmä

Raportissa selvitetään Suomen ja Ruotsin kotitalouspalveluiden verotuki-järjestelmien eroja ja ketkä verovähennyksiä käyttävät. Suurin osa kotitalousvähennyksistä koskee asuntojen remontti- ja korjauspalveluita ja vähennyksen käyttö on sitä yleisempää mitä korkeammat tulot ovat. Ruotsissa siivous- ja hoivapalveluihin sekä puutarhatöihin kohdistuvaa vähennystä käyttävät eniten yli 75-vuotiaat ja 35–39-vuotiaat. Remonttipalveluista saatavaa vähennystä käyttävät eniten 55–69-vuotiaat. Suomessa kotitalousvähennystä käyttävät eniten yli 75-vuotiaat, omistusasunnoissa asuvat, yrittäjät, kahden huoltajan lapsiperheet sekä tutkijakoulutuksen saaneet. Kaikissa ryhmissä kotitalousvähennyksen käyttö on moninkertaistunut vuodesta 2001. Kotitalousvähennyksen työllisyys- ja tehokkuusvaikutusten tutkimiseen tarvittaisiin nykyistä yksityiskohtaisempia tilastoja.

Asiasanat: kotitalousvähennys, optimaalinen verotus

JEL-luokittelu: H21, H24, J22

Abstract

This report analyses the differences in the Finnish and the Swedish tax reduction for household services and the use of tax reduction in different groups. Tax reduction is mainly used to renovate homes and the fraction of users increases with income. In Sweden, individuals older than 75 years and 35–39-year-olds use cleaning, gardening and care services more than other age groups. Renovations are most frequent among 55–69-year-olds. In Finland the use of tax reduction for household services is most frequent among individuals over the age of 75 years, home owners, entrepreneurs, two-parent households and individuals with postgraduate education. Much more detailed data is needed to evaluate the effects of tax reduction for household services on employment and economic efficiency.

Key words: tax reduction for household services, optimal taxation

JEL classification numbers: H21, H24, J22

Yhteenveto

Tässä raportissa selvitetään Suomen ja Ruotsin kotitalouspalveluiden verotuki-järjestelmien eroja ja ketkä verovähennyksiä käyttävät. Kotitalouspalveluiden kulutuksen muutokset ovat merkittäviä, sillä Suomessa kotitalousvähennyksien kokonaismäärä on kasvanut vuoden 2001 33 miljoonasta eurosta lähes 400 miljoonaan euroon 2009. Raportissa tarkastellaan Suomen kotitalousvähennyksen käytön muutoksia vuosina 2001–2008. Lisäksi raportissa selvitetään kotitalouspalveluiden verohelpotusten teoreettisia perusteita ja kartoitetaan aiempia tutkimuksia verohelpotusten vaikutuksista.

Sekä Suomessa että Ruotsissa kotitalousvähennyksen käyttö on sitä yleisempää mitä korkeammat henkilön tulot ovat. Kuitenkaan keskimääräiset kotitalousvähennykset eivät suuresti eroa tuloluokittain. Molemmissa maissa suurin osa kotitalousvähennyksestä koskee asuntojen remonti- ja korjauspalveluita. Ruotsissa siivous- ja hoivapalveluihin sekä puutarhatöihin kohdistuvaa vähennystä käyttävät eniten yli 75-vuotiaat ja 35–39-vuotiaat. Remontti-palveluista saatavaa vähennystä käyttävät eniten 55–69-vuotiaat. Suomessa kotitalousvähennystä käyttävät eniten yli 75-vuotiaat, omistusasunnoissa asuvat, yrittäjät, kahden huoltajan lapsiperheet sekä tutkijakoulutuksen saaneet. Kaikissa ryhmissä kotitalousvähennyksen käyttö on moninkertaistunut vuodesta 2001. Kotitalousvähennyksen työllisyys- ja tehokkuusvaikutusten tutkimiseen tarvittaisiin nykyistä yksityiskohtaisempia tilastoja.

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Mitä talusteoria sanoo kotitalouspalveluiden verotuksesta?	3
2.1 Työllisyysvaikutukset	5
2.2 Tulonjakovaikutukset	6
2.3 Mitä palveluita kotitalousvähennykseen tulisi sisällyttää?	6
3 Kotitalousvähennys Suomessa	9
3.1 Kotitalousvähennyksen piiriin kuuluvat palvelut	9
3.2 Kahden mallin kokeilu vuosina 1997–2000	9
3.3 Nykyinen verovähennysmalli	10
4 Kotitalouspalveluiden verovähennys Ruotsissa	13
4.1 Uusi laskumalli otettiin käyttöön 2009	14
5 Selvityksiä kotitalouspalveluiden verovähennysten työllisyysvaikutuksista	16
6 Ketkä käyttävät kotitalousvähennystä?	18
6.1 Kotitalousvähennyksen käyttö Suomessa	18
6.2 Kotitalouspalveluiden verovähennyksien (RUT ja ROT) käyttö Ruotsissa	26
7 Nykyisten tilastojen käyttö kotitalousvähennyksen vaikutusten arviointiin	30
7.1 Miltä toimialojen palkka- ja hintakehitys näyttää nykyisten tilastojen valossa?	31
7.2 Esimerkkilaskelma siivous- ja hoitopalveluiden verovähennyksen työllisyysvaikutuksista	36
8 Kotitalousvähennyksen vaikutusten arviointiin tarvitaan parempia tilastoja	38
Lähteet	39

1 Johdanto

Suomessa kotitalouspalveluiden, kuten siivous-, lastenhoito- sekä remontti- ja korjauspalveluiden, ostamista on jo vuodesta 1997 lähtien tuettu verovaroin, ensin kokeiluluontoisesti ja vuodesta 2001 alkaen pysyväällä kotitalousvähennyksellä. Ruotsissa remontti- ja korjauspalveluiden käyttöä on tuettu verovähennyksillä suhdannepoliittisista syistä vuosina 2004–2005 ja pysyvästi vuoden 2008 lopusta lähtien. Muita kotitalouspalveluita, kuten esimerkiksi siivousta, pyykinpesua, ruoanlaittoa ja puutarhanhoitoa, on tuettu Ruotsissa verovähennyksellä vuoden 2007 heinäkuusta lähtien. Kotitalouspalveluiden verovähennyksillä pyritään lisäämään palveluiden käyttöä ja siten myös työllisyyttä sekä vähentämään harmaata taloutta. Verovähennyksen on myös tarkoitus lisätä matalasti koulutetun työvoiman kysyntää. (Regeringen 2007a). Suomessa verovähennyksellä on myös haluttu edistää asuntojen ylläpitoa (HE 2000).

Optimaalisen verotuksen teorian mukaan kotitalouspalveluiden suhteellisen verotuksen alentaminen voi lisätä talouden tehokkuutta ja työllisyyttä.¹ Kotitalouspalveluiden veron alentamista voidaan perustella sillä että vapaa-aikaa ja kotityötä ei voi verottaa ja markkinoilta ostettavat kotitalouspalvelut voi korvata tekemällä työn itse tai hankkimalla palvelut ”pimeästi”. Talouden tehokkuus kasvaa jos markkinoilla tehdyn työn osuus kasvaa. Käytännössä merkitystä on sillä kuinka paljon veronalennukset alentavat kuluttajahintoja ja ns. pimeän työn tekemistä. Myös sillä on merkitystä, mitä palveluita verovähennyksen piiriin kuuluu ja miten helposti markkinoiden tarjoamat palvelut voi korvata omalla työllä. Vähemmän koulutettuja työllistävien palveluiden tukeminen on perusteltua siksi, että työvoiman tarjonta on yleensä sitä joustavampaa mitä vähemmän koulutusta työ vaatii, ja työllisyysvaikutukset ovat tällöin suurempia. Teoreettisia perusteluita kotitalouspalveluiden verovähennyksille siis on, mutta käytännössä vaikutuksista tiedetään hyvin vähän.

Tämän raportin tarkoitus on selvittää, mitä eroavaisuuksia Suomen ja Ruotsin kotitalouspalveluiden verovähennyksillä on ja ketkä vähennyksiä käyttävät. Lisäksi tarkastellaan Suomen kotitalousvähennyksen käytön ja kotitalouspalveluiden kulutuksen muutoksia vuosina 2001–2008. Raportissa kuvaillaan myös kotitalouspalveluiden verovähennysten teoreettisia perusteita ja odotettuja työllisyys- ja tehokkuusvaikutuksia. Sen sijaan empiirisiä analyysejä kotitalousvähennyksen välittömistä ja välillisistä vaikutuksia työllisyyteen tai tuottavuuteen ei tämän raportin aineistoilla pysty tekemään eikä arvioimaan kotitalousvähennyksen avulla syntyneiden työpaikkojen määrää tai pimeän työn tekemisen vähentymistä. Raportissa kuvataan mitä ongelmia nykyisten

¹ Katso esimerkiksi Sørensen (2010), josta löytyy kuvaus optimaalisesta veroteoriasta ja sen käytännön politiikkarelevanssista.

aineistojen käyttämisessä työllisyyslaskelmiin on ja minkälaisilla aineistoilla työllisyysarvioita voisi tehdä.

2 Mitä talusteoria sanoo kotitalouspalveluiden verotuksesta?

Verotus aiheuttaa useimmiten kustannuksia yhteiskunnalle, sillä verot voivat vääristää kulutus- ja tuotantopäätöksiä tavalla, joka aiheuttaa hyvinvointitappioita. Hyvinvointiyhteiskunnan rahoittamiseksi tarvitaan tietty määrä verotuloja, mutta verotulot olisi kerättävä niin, että yhteiskunnalle aiheutuvat kustannukset minimoituvat. Verojärjestelmän rakenteella on siten suuria vaikutuksia talouden resurssien käytön tehokkuuteen.

Tavaroiden tai palveluiden verottaminen johtaa verokiilan syntymiseen, mikä tarkoittaa sitä, että tuottajan saama hinta on alhaisempi kuin kuluttajan maksama hinta. Verotuksen takia tavaroiden tai palveluiden tarjonta ja kysyntä ovat vähäisempiä kuin ilman verotusta, mikä voi aiheuttaa hyvinvointitappioita. Verotaakan jakautuminen kuluttajien ja tuottajien kesken riippuu siitä, miten tavaroiden tai palveluiden kysyntä ja tarjonta reagoivat hinnan muutokseen (nk. hintajousto). Jos kysyntä on täysin joustamatonta hinnan muutoksille, kuluttajat kantavat koko verotaakan, ja jos taas tarjonta on täysin joustamatonta, koko verotaakka kohdistuu tuottajille. Joustamattomuus tarkoittaa sitä, että hinnan muutos ei aiheuta käyttäytymismuutoksia vaan tavaraa tai palvelua kulutetaan tai tarjotaan sama määrä kuin ennen hinnan muutosta. Tämä mahdollistaa verotaakan siirtämisen kokonaan joustamattomalle osapuolelle. Jos joko kysyntä tai tarjonta on täysin joustamatonta, ei verotus aiheuta hyvinvointitappiota, sillä käyttäytyminen ei muutu. Verotus aiheuttaa silloin ainoastaan tulojen uudelleenjaon. Useimpien tavaroiden ja palveluiden kysyntä ja tarjonta eivät ole täysin joustamattomia hinnan suhteen, mutta jouston suuruus vaihtelee. Tällöin myös hyvinvointitappiot eri tavaroiden ja palveluiden verottamisesta ovat erisuuruisia. Niin kauan kuin tuotanto ja kulutus eivät aiheuta haitallisia ulkoisvaikutuksia (esimerkiksi ympäristöongelmia), voi verotuksen hyvinvointitappioita mitata kysynnän ja tarjonnan hintajoustoilla. Optimaalinen verojärjestelmä tuottaa tarvittavan määrän verotuloja mahdollisimman pienillä hyvinvointitappioilla.

Nykyaikainen optimaalinen veroteoria on keskittynyt yhä enemmän ottamaan huomioon kotitalouksien itse tekemän työn ja kehittyneempien teoreettisten mallien myötä perustelut kotitalouspalveluiden veronkevennyksille ovat kasvaneet. Yksi esimerkki nykyaikaisesta optimaalisen verotuksen teoriasta on Kleven ym. (2000). Kleven ym. (2000) analysoivat talouden kehitystä mallissa, jossa verot vääristävät valintaa markkinatyön ja vapaa-ajan välillä ja vaikuttavat myös siihen miten paljon kotitöihin ja markkinatyöhön käytetään aikaa. Kleven ym. (2000) mukaan sellaisia palveluita, joita kotitalouksien on helppo tehdä itse, pitää verottaa suhteessa vähemmän myös siinä tapauksessa, että markkinoilta ostetut palvelut ovat vapaa-ajan komplementti, eli niiden kulutus lisääntyy vapaa-ajan lisääntyessä. Tällöin verotus vääristää valintaa kotityön ja markkinatyön välillä vähemmän. Kleven ym. (2000) osoittavat, että kotitalouksien

ajankäytön seuraaminen voi olla avuksi optimaalisen verojärjestelmän kehittämisessä.

Kotitalouksissa itse tehtävän työn huomioon ottavan optimaalisen veroteorian lähtökohdiana on se, että erikoistuminen johtaa suurempaan tehokkuuteen. Kun kaikki henkilöt erikoistuvat siihen missä he ovat hyviä, kansantalouden kulutusmahdollisuudet kasvavat. Niin kauan kun markkinatyön tekeminen on kannattavampaa kuin tavaroiden tai palveluiden tuottaminen itse, tulee suurin osa työstä tapahtumaan markkinoilla.

Kotityötä tai vapaa-aikaa ei voi verottaa ja markkinoilta ostettavat kotitalouspalvelut voi korvata tekemällä työn itse tai hankkimalla palvelut pimeästi. Markkinatyötä sen sijaan verotetaan. Verojärjestelmä ei ole lähtökohtaisesti neutraali kotityön ja markkinatyön suhteen, koska verotus muuttaa kotityön ja markkinatyön hintasuhdetta. Korkeiden palkkaverojen ja arvonlisäveron takia kotitalouspalveluiden markkinahinnat ovat niin korkeita, että yksilöiden on verotuksellisesti kannattavaa tehdä kotityöt itse, vaikka he olisivatkin ”suhteellisesti parempia” tekemään markkinatyötään kuin kotitöitä. Verotus siirtää siis markkinoilla tehtävää työtä kotitalouksissa tehtäväksi.

Verokiila ei kuitenkaan ole ainoa merkittävä tekijä, joka vaikuttaa siihen ostavatko kotitaloudet palveluita markkinoilta vai tekevätkö työt itse. Yksi tärkeä tekijä on kotitalouksien preferenssit. Preferenssit määräävät miten hyviä vaihtoehtoja markkinoiden tuottamat palvelut ovat kotona tehtävälle työlle. Gronau (1977) muotoili kysymyksen näin: ”Haluaisitko mieluummin että joku toinen tekisi sen?” Jos vastaus on ei, kotona tehtävää työtä voi pitää vapaa-aikana. Jos vastaus on kyllä, on kotityö korvattavissa markkinoilta ostettavalla palvelulla. Kotitalouspalveluiden verohelpotusten vaikutusten arvioinnissa on ratkaisevaa, miten läheinen vastine markkinoilta ostettava palvelu on kotityölle.

Myös kotitalouksien aikarajoite ja budjettirajoite vaikuttavat kotitalouksien valintaan markkinatyön ja kotityön välillä. Kotitalouksilla on rajallinen määrä aikaa, jonka ne voivat jakaa markkinatyön, kotityön ja vapaa-ajan kesken. Kotitalouspalveluiden ostaminen vapauttaa aikaa, joka voidaan käyttää joko markkinatyöhön tai vapaa-aikaan. Palveluiden ja tavaroiden hinnat sekä kotitalouden tulot määräävät kotitalouden kulutusmahdollisuudet.

Verohelpotusten haittapuolena on verojärjestelmän monimutkaistuminen sekä uudet vääristymät, joita matalammin verotettujen palveluiden kulutuksen lisääntyminen suhteessa muiden palveluiden ja tavaroiden kulutukseen aiheuttaa. Siksi on tärkeää vertailla verovähennyksen tuomia uusia vääristymiä vanhoihin vääristymiin, jotka verovähennyksen seurauksena poistuvat. Kansantaloudellisista syistä verojen porrastaminen voi myös johtaa erilaisten lobbausjärjestöjen painostukseen verohelpotusten ulottamiseksi myös muihin palveluihin, mikä voi johtaa negatiivisiin tulonjakovaikutuksiin ilman tehokkuus- tai työllisyyssetuja.

2.1 Työllisyysvaikutukset

Työllisyysvaikutukset riippuvat muun muassa siitä, kuinka paljon veronalennukset alentavat kuluttajahintoja. Palvelujen kysynnän hintajouston kertoo suuntaa antavasti siitä, kuinka paljon hinnan alentuminen lisää kotitalouspalveluiden kysyntää. Alentuvatko kuluttajahinnat koko verovähennyksen verran riippuu muun muassa palveluiden tarjonnan joustavuudesta, johon vaikuttaa esimerkiksi palveluiden tuotantotekniikka, alan kilpailutilanne ja alalle tulon esteet.

Pitkällä aikavälillä työllisyysvaikutukset ovat suurempia, jos kotitalouspalveluiden kysynnän kasvu ei johda alan työntekijöiden palkkojen nousuun. Matalasti koulutettujen työn tarjonta on yleensä joustavampaa kuin korkeasti koulutettujen, minkä vuoksi työllisyysvaikutukset ovat suurempia jos palveluiden tuotantoon käytetään matalammin koulutettua työvoimaa (Ohlsson 1997). Toisaalta, matalasti koulutetusta työvoimastakin voi olla pulaa ja työvoiman tarjonta voi lyhyellä aikavälillä olla suhteellisen joustamatonta. Näin on etenkin silloin, jos alan palkat suhteessa työttömyyskorvauksiin ja muihin sosiaali-etuuksiin ovat niin matalia, etteivät ne houkuttele työttömiä ja työvoiman ulkopuolella olevia töihin. Pitkällä aikavälillä työllisyysvaikutukset ovat suurempia, jos verovähennykset kohdistetaan ryhmiin, joilla on rakenteellisia ongelmia työmarkkinoilla, koska silloin on pienempi riski, että palkkojen nousu mitätöi työllisyysvaikutukset.

Työllisyysvaikutuksille merkityksellistä on myös se, miten sellaisten tavaroiden ja palveluiden kysyntä muuttuu, jotka eivät saa verohelpotuksia, sekä miten kotitöistä vapautunut aika käytetään. Jos palveluiden käyttäjien tekemät työtunnit lisääntyvät riittävän paljon, voi muiden palveluiden ja tavaroiden kysyntä pysyä entisellään.² Tällöin työllisyyden lisääntyminen kotitalouspalveluissa ei vähennä työllisyyttä muilla talouden toimialoilla. Jos kotitalouspalveluiden käyttö lisää ainoastaan vapaa-aikaa, voi työllisyyden nettolisäys koko taloudessa olla pienempi kuin työllisyyden kasvu kotitalouspalveluissa. Työvoimaa saattaa nimittäin siirtyä toisilta tuottavammilta toimialoilta verotuetuihin palveluihin jos niiden kysyntä heikkenee. Pelkästään kotitalousvähennyksen piiriin kuuluvien sektorien kehityksen seuraaminen voi täten yliarvioida koko talouden työllisyysvaikutukset. Kotitalousvähennyksen työllisyysvaikutukset riippuvat myös verovähennyksen rahoituksesta, esimerkiksi muiden verojen korotuksista. Työllisyyteen ja julkiseen talouteen vaikuttaa lisäksi se, miten verovähennys vaikuttaa ns. pimeän työn tekemiseen.

Työllisyysnäkökulmasta ongelmallista erilaisten verohelpotusten käytössä on se, että verohelpotuksilla tuetaan myös sellaisten palveluiden ostamista, joita olisi

² Palveluiden ostaminen vähentää muiden tavaroiden ja palveluiden kulutukseen käytettävissä olevaa rahamäärää. Jos työtunnit lisääntyvät riittävän paljon, ei kotitalouden budjettirajoite muutu.

ostettu ilman verohelpotuksiakin (ns. *dead-weight cost*). Jos palveluita olisi ostettu samassa määrin ilman verohelpotustakin, ei verohelpotuksella ole vaikutusta työllisyyteen tai työttömyyteen, vaan se on pelkkä tulonsiirto palveluiden ostajille ja niitä myyville yrityksille (ns. *windfall profit*).

2.2 Tulonjakovaikutukset

Kotitalouspalveluiden verovähennyksillä on myös tulonjakovaikutuksia. Verovähennysten käyttäjät ovat yleensä hyvätuloisia ja palveluita tuottavien yritysten työntekijät, ainakin siivousalalla, matalasti koulutettuja. Tulonjakovaikutusten selvittäminen vaatii kotitalouspalveluiden sekä kysyntä- että tarjontapuolen tarkastelua. Alan yritykset ja työntekijät hyötyvät palvelujen kysynnän lisääntymisestä. Matalasti koulutettujen tulot kasvavat, kun palveluiden kysynnän kasvu lisää matalasti koulutettujen työllisyyttä tai palkkoja. Myös palveluiden ostajat hyötyvät verovähennyksistä, joita kaikki veronmaksajat rahoittavat. Tulonjakovaikutukset riippuvat myös siitä miten kotitalousvähennys rahoitetaan. Tulonjakovaikutusten selvittäminen vaatisi myös harmaan talouden palveluiden käytön tuntemista sekä ennen verohelpotuksia että niiden käyttöönottamisen jälkeen. Vaikutuksia harmaaseen talouteen on kuitenkin vaikea tutkia virallisten rekisteriaineistojen valossa.

2.3 Mitä palveluita kotitalousvähennykseen tulisi sisällyttää?

On vaikea määritellä tarkasti, mitä kotitalouspalveluita verovähennykseen tulisi sisällyttää. Rajanveto eri palveluiden välillä on aina hankalaa ja se aiheuttaa enemmän tai vähemmän hankaluuksia verovähennyksen käytännön toteutukselle. Verohelpotusten hyötyjen todennäköisyys on sitä suurempi mitä paremmin markkinoilta ostetut palvelut vastaavat kotityötä. Useimmat ihmiset osaavat esimerkiksi siivota, pestä pyykkiä ja leikata nurmikon, mutta kylpyhuone-remonttiin tarvitaan ammattihenkilö. Siksi teoreettiset perusteet siivous-, lastenvahtimis- yms. kotitöiden verohelpotuksille ovat vankemmat kuin remontti- palveluiden verotuille. Tieto- ja viestintäteknikkaan liittyvien laitteiden asennus- ja kunnossapitotyö vaatii myös erityisosaamista, jonka tukemiselle ei ole vankkoja teoreettisia perusteita.

Erityisosaamista vaativien palveluiden verohelpotukset voivat kuitenkin olla perusteltuja, jos niillä on suuri vaikutus harmaaseen talouteen. Harmaan talouden kehitystä on luonnollisesti vaikea seurata, mutta sen vähentyminen voi huomattavasti kompensoida kotitalousvähennyksen julkistaloudellisia kustannuksia. Rakennus- ja korjausala on myös erittäin suhdanneherkkä, mikä voi perustella verohelpotusten käyttämistä syvissä laskusuhdanteissa vakautustoimenpiteenä, vaikka pysyvien verohelpotusten työllisyys- ja tehokkuusvaikutukset olisivatkin pieniä (ks. Pirttilä ja Selin 2011).

Matalasti koulutettuja työllistävien palveluiden tukeminen on perustellumpaa siksi, että työvoiman tarjonta on yleensä sitä joustavampaa mitä vähemmän koulutusta työ vaatii, ja työllisyysvaikutukset ovat tällöin suurempia. Matalasti koulutettujen palkat eivät yleensä reagoi yhtä paljon työvoiman kysynnän kasvuun kuin korkeasti koulutettujen palkat. Siivous- ja hoivapalveluiden tukeminen lisää tämän takia todennäköisesti matalasti koulutettujen henkilöiden työllisyysmahdollisuuksia enemmän kuin tietotekniikka- ja remonttipalveluiden verohelpotukset. Verovähennykset ovat kuitenkin hyvin karkea instrumentti matalasti koulutettujen henkilöiden työmarkkina-aseman parantamiseksi.

Työllisyysvaikutusten kasvattamiseksi kannattaisi alentaa sellaisten palveluiden veroja, joiden tekemiseen kotityönä käytetään paljon aikaa. Tällöin on mahdollista saavuttaa aikasäästöjä, jotka voidaan käyttää markkinatyön tekemiseen. Taulukossa 1 eritellään erilaisiin kotitöihin käytettyä aikaa Suomessa ja Ruotsissa ennen kotitalouspalveluiden verovähennysten voimaantuloa. Ajankäyttötutkimus osoittaa, että kotitalouksissa käytettiin suhteellisen paljon aikaa kotitalousvähennysten alaisten töiden tekemiseen ennen verovähennyksien tuloa. Suomessa 20–74-vuotiaat naiset käyttivät siivoukseen aikaa noin 3 tuntia viikossa ja Ruotsissa 3,5 tuntia viikossa. 20–74-vuotiaat miehet käyttivät viikoittain siivoukseen aikaa 56 minuuttia Suomessa ja 1 tunti 46 minuuttia Ruotsissa. Rakennus- ja korjaustöihin miehiltä kului aikaa noin 2,5 tuntia ja naisilta noin 30 minuuttia viikossa. Kotitöistä ylivoimaisesti eniten aikaa suomalaisissa ja ruotsalaisissa kotitalouksissa käytetään ruoanlaittoon (keskimäärin noin 4,5 tuntia viikossa). Ostoksilla ja asioilla käymiseen käytettiin myös suhteellisen paljon aikaa (keskimäärin 3 tuntia 23 minuuttia viikossa Suomessa ja 3 tuntia Ruotsissa). Naisilta kului paljon aikaa myös pyykinpesuun. Mielenkiintoista olisi myös tietää, miten kotitalouksien ajankäyttö on muuttunut kotitalouspalveluiden verovähennysten käyttöönoton jälkeen. Uusi kotitalouksien ajankäyttötutkimus on tehty Suomessa vuonna 2009, mutta valitettavasti sen tuloksia ei vielä tämän raportin kirjoittamisen aikaan ole julkaistu riittävän yksityiskohtaisesti. Selviä mahdollisuuksia ajankäytön muuttamiseksi markkinatyön suuntaan oli kuitenkin 2000-luvun alussa nähtävissä.

Taulukko 1. Kotitöihin käytetty aika Suomessa ja Ruotsissa ennen kotitalouspalveluiden verovähennyksien voimaantuloa

Minuuttia viikossa	Suomi (1999-2000)			Ruotsi (2000-2001)		
	Yhteensä 20-74-vuotiaat	Kaikki	Naiset	Miehet	Kaikki	Naiset
Kotityöt yhteensä	188	236	136	186	222	149
Ruoanlaitto	273	385	147	264	350	175
Astioiden peseminen	70	105	28	111	147	73
Siivous	119	182	56	161	213	106
Muu kodin kunnossapito	168	161	182	23	12	36
Pyykinpesu	56	91	14	53	85	20
Silitys	21	35	0	20	34	4
Käsityöt	35	70	0	12	23	1
Tekstiilien huolto	0	7	0	4	7	1
Puutarhatyöt	49	56	42	76	73	80
Kotieläinten hoito	8	8	8
Lemmikkieläinten hoito	21	21	14	13	19	7
Koiran ulkoilutus	42	49	35	49	52	46
Rakennus- ja korjaustyöt	84	28	147	84	31	139
Ostokset ja asiointi	203	224	182	180	204	155
Lastenhoito	140	196	77	157	201	111
Muut kotityöt	35	35	28	88	95	81

Lähde: Eurostat.

3 Kotitalousvähennys Suomessa

3.1 Kotitalousvähennyksen piiriin kuuluvat palvelut

Suomessa kotitalousvähennykseen oikeuttaa tavanomainen kotitalous-, hoiva- tai hoitotyö sekä asunnon ja vapaa-ajan asunnon kunnossapito- ja perusparannustyö. Tavanomaista kotitaloustyötä on esimerkiksi ruuanlaitto, siivous, pyykinpesu, silitys ja muu vaatteiden huolto. Vähennykseen oikeuttaa myös piha-alueen ja puutarhan hoito, kuten nurmikon ja pensasaidan leikkaus, pihapuiden kaato, puiden hakkuu, piha-alueen auraus sekä muu pihan puhtaanapito. Huonekalujen kokoamispalveluista ja sälekaihtimien asennuksesta aiheutuvat kustannukset oikeuttavat vähennykseen, jos kokoaminen tapahtuu asiakkaan kotona. Lisäksi kaupassa käynti, asiointi ja lemmikin ulkoiluttaminen ovat kotitalousvähennykseen oikeuttavaa työtä. Hoiva- ja hoitotyö voi olla esimerkiksi syöttämistä, pukemista, pesemistä ja auttamista ulkoilussa ja muissa henkilökohtaisissa toimissa tai lasten hoitamista. Arvonlisäverosta vapaista terveyden- ja sairaudenhoitopalveluista ei saa vähennystä.

Vähennykseen oikeuttavaa kunnossapito- ja perusparannustyötä on esimerkiksi keittiön, kylpyhuoneen, ja muiden huoneiden remonttityöt. Omakotitalossa vähennykseen oikeuttavat sähkö-, putki- ja kaapelityöt, kellaritilojen ja saunan remontti sekä ulkokunnostus, kuten maalaus. Myös vuokralaiset saavat kotitalousvähennyksen vuokraamassaan asunnossa teettämästään kunnossapito- ja perusparannustyöstä. Uudisrakentaminen ja kodin koneiden ja laitteiden korjaus- ja asennustyö ei oikeuta kotitalousvähennykseen. Poikkeuksena on tieto- ja viestintäteknikkaan liittyvien laitteiden asennus- ja kunnossapitotyö, joka on vuodesta 2009 alkaen kuulunut kotitalousvähennyksen piiriin.

3.2 Kahden mallin kokeilu vuosina 1997–2000

Suomessa kotitalousvähennys otettiin kokeiluluonteisesti käyttöön vuoden 1997 lokakuussa. Vuoteen 2001 asti kotitaloustyötä tuettiin kahden eri mallin mukaan. Verovähennysmallia, jossa kotona teetetyn työn kustannukset voi osittain vähentää veroista, sovellettiin Etelä-Suomen, Oulun ja Lapin lääneissä. Samanaikaisesti oli Länsi- ja Itä-Suomen lääneissä kokeiluluonteisesti voimassa ns. yritystukimalli, jossa tuki myönnettiin suoraan kotitaloustyötä myyvälle yritykselle. Vuoden 2001 alusta yritystukimallista luovuttiin ja verovähennysmalli laajeni koko maahan.

Kotitalousvähennyskokeilun aikana kotitalous sai vähentää joko työntekijän pakolliset sosiaaliturvamaksut, eli työnantajan sosiaaliturvamaksun, pakollisen työeläkemaksun, tapaturmavakuutusmaksun, työttömyysvakuutusmaksun ja ryhmähenkivakuutusmaksun, tai 40 prosenttia ennakoperintärekisteriin merkitylle maksetusta työkorvauksesta. Myös yleishyödylliselle yhteisölle maksetusta

työkorvauksesta sai vähentää 40 prosenttia. Vähennyksen enimmäismäärä vastasi noin 845 euroa vuodessa eikä vähennykselle ollut alarajaa. Puolisoista vähennys myönnettiin sille puolisolle, jonka valtion tulovero oli verosta tehtävien vähennysten jälkeen suurempi. Vähennys koski vain valtionveroa. (HE 2000). Verovähennysmallia käytti vuonna 2000 noin 32 000 kotitaloutta ja vähennyksiä myönnettiin yhteensä noin 13,7 miljoonaa euroa. Kokeilualueella asui noin 2,7 miljoonaa ihmistä. (Verohallinto 2010).

Yritystukimallissa tuki maksettiin suoraan yritykselle. Tuen määrä oli 40 prosenttia työstä maksetun palkkion määrästä (enintään 5,6 euroa tunnilta). Tuen enimmäismäärä kotitaloutta kohti oli 150 tuntia kalenterivuodessa. Työvoima- ja elinkeinokeskus huolehti tukijärjestelmän hallinnosta ja piti rekisteriä niistä yrityksistä, joiden suorittamasta työstä tukea maksettiin. Yritystukea jaettiin vuonna 1999 yhteensä 3,1 miljoonaa euroa. Työtunteja kertyi noin 620 000, josta noin 30 000 tuntia oli hoivatyötä, noin 280 000 tuntia kotityötä ja loput remonttityötä. Tuettuja palveluja osti 22 223 kotitaloutta. (HE 2000). Yritystukimalli osoittautui hallinnollisesti raskaaksi. Hallituksen arviointien mukaan yhden henkilötyökuukauden hinnaksi valtiolle tuli lähes 1 000 euroa (HE 2000).

3.3 Nykyinen verovähennysmalli

Nykyinen verovähennysmalli vakinaistettiin vuoden 2001 alussa koko maahan. Kotitalousvähennyksestä tuli samalla henkilökohtainen siten, että puolisoista kumpikin voi saada verovähennyksen. Kotitalousvähennyksen enimmäismäärää ei muutettu, mutta vähennykseen tuli omavastuu (noin 85 euroa). Vähennystä on sen jälkeen laajennettu useaan otteeseen. Euroon siirryttäessä vuonna 2002 kotitalousvähennyksen enimmäismäärä pyöristettiin 900 euroon ja omavastuu 100 euroon (HE 2000). Vähennyksen enimmäismäärä nousi vuoden 2003 alusta 900 eurosta 1 150 euroon. Samalla ennakkoperintärekisteriin merkitylle yrittäjälle tai yritykselle sekä yleishyödylliselle yhdistykselle maksetusta työkorvauksesta myönnettävä vähennys nousi 40 prosentista 60 prosenttiin. Lisäksi palkasta sai sivukulujen lisäksi vähentää 10 prosenttia, jos työn tekee palkattu työntekijä. Vähennettäviä palkan sivukuluja ovat työnantajan sosiaaliturvamaksu, pakollinen työeläkemaksu, tapaturvavakuutusmaksu, työttömyysvakuutusmaksu ja ryhmähenkivakuutusmaksu. Vuonna 2005 palkan vähennysosuus nousi 30 prosenttiin. Vuoden 2005 alusta lähtien on vähennyksen voinut saada myös työstä, joka on tehty omien tai puolison vanhempien, isovanhempien tms. käyttämässä asunnossa tai vapaa-ajan asunnossa. (Verohallinto 2010).

Kotitalousvähennyksen vuotuinen enimmäismäärä tavanomaisesta kotitalous-, hoiva- ja hoitotyöstä nousi vuonna 2006 1 150 eurosta 2 300 euroon henkilöä kohden. Asunnon ja vapaa-ajan asunnon kunnossapito- ja perusparannustyöstä vähennyksen enimmäismäärä säilyi kuitenkin 1 150 euronä eikä vähennyksen yhteinen vuotuinen enimmäismäärä saanut ylittää 2 300 euroa. Toinen muutos

vuonna 2006 koski vähennyksen estäviä tukia. Toisin kuin aikaisemmin, vain välittömästi kotitaloudelle maksetut tuet estävät vähennyksen. Kotitalousvähennyksen voi kuitenkin saada, vaikka olisi saanut samaa lämmitysjärjestelmän perusparannustyötä varten pientalojen lämmitystapamuutoksiin myönnettävää energia-avustusta.

Vuodesta 2009 alkaen henkilökohtainen vähennyksen enimmäismäärä on 3 000 euroa vuodessa. Enimmäismäärä koskee tavanomaista kotitalous-, hoiva-, ja hoitotyötä sekä asunnon tai vapaa-ajan asunnon kunnossapito- ja perusparannustöitä. Remonttistöiden alhaisemman katon poistamisen lisäksi vähennyksen soveltamisalaa laajennettiin tieto- ja viestintätekniikkaan liittyvien laitteiden asennus-, kunnossapito- ja opastustyöhön. Vähennettävien kustannusten omavastuu vuodessa on edelleen 100 euroa. Täysimääräiseen vähennykseen oikeuttaa noin 5 166 euroa ylittävät vuotuiset työkustannukset, jos palvelut ostetaan yrittäjältä ($5\,166 \cdot 0,6 - 100 = 3\,000$). Jos työn tekee kotitalouteen palkattu työntekijä ja palkan sivukulut ovat 22 prosenttia, täysimääräisen vähennyksen saa jos vuosipalkka on vähintään 5 962 euroa ($0,3 \cdot 5\,962 + 0,22 \cdot 5\,962 - 100 = 3\,000$). Omavastuuosuudesta johtuen vähennystä saa vasta kun yritykselle maksetun vähennuskelpoisen työn osuus ylittää 167 euroa ($166,67 \cdot 0,6 = 100$ euron omavastuu). Vastaavasti työsuhteessa maksetun palkan määrän on oltava yli 192 euroa ($192,31 \cdot 0,3 + 192,31 \cdot 0,22 = 100$ euron omavastuu), ennen kuin vähennystä alkaa saada.

Vähennystä haetaan veroilmoituksen yhteydessä, joko lomakkeella tai vuodesta 2009 alkaen myös käyttämällä Verohallinnon sähköistä palvelua. Kuitteja tai muita tositteita palveluiden ostoista ei tarvitse lähettää Verohallintoon, mutta ne pitää tarvittaessa pystyä näyttämään. Kotitalousvähennys tehdään ensisijaisesti valtion tuloverosta. Vähennys tehdään ansiotuloista ja pääomatuloista suoritettavista veroista verojen määrien suhteessa. Siltä osin kuin vähennys ylittää valtion tuloveron määrän, ylittävä osa vähennetään kunnallisverosta, vakuutetun sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksusta ja kirkollisverosta näiden verojen suhteessa.

Kotitaloudet voivat palkata myös yhteisen siivoojan, lastenhoitajan tai muun työntekijän. Usein yksi henkilö hoitaa työnantajavelvoitteet käyttäen omaa henkilötunnustaan, mutta kaikki kotitaloudet ovat oikeutettuja vähennykseen sen mukaan, mikä on kunkin suhteellinen osuus työntekijälle maksetusta palkasta.

Taulukossa 2 on yhteenveto kotitalousvähennyksen määräytymisperusteista ja muutoksista vuosina 1997–2011.

Taulukko 2. Kotitalousvähennyksen määrätymisperusteet vuosina 1997–2011

	1997–2000	2001	2002	2003–2004	2005	2006–2008	2009–2011
Vähennys % (ostettaessa yritykseltä)	40	40	40	60	60	60	60
Vähennys % (työntekijän palkkaus)	sivukulut	sivukulut	sivukulut	sivukulut + 10 % palkasta	sivukulut + 30 % palkasta	sivukulut + 30 % palkasta	sivukulut + 30 % palkasta
Omastuu, €	0	85	100	100	100	100	100
Enimmäisvähennys, €	845	845	900	1 150	1 150	2 300, remonttityötä enintään 1 150	3 000
Muut muutokset					Sis. vanhempien luona tehdyt työt	Tietyt muut tuet eivät estä vähennystä	Laajennettu sovellusala

Lähde: Verohallinto.

4 Kotitalouspalveluiden verovähennys Ruotsissa

Ruotsissa kotitalouspalveluiden ostoa alettiin tukea verovähennyksellä heinäkuussa 2007 (nk. RUT-vähennys³). Verovähennys on 50 prosenttia vähennykseen oikeuttavan palvelun työ kustannuksista. Matka- tai materiaali-kustannuksia ei voi vähentää. Palvelun tarjoava yritys täytyy olla rekisteröity yritysverorekisteriin. Verovähennyksen enimmäismäärä on 50 000 kruunua vuodessa, mikä tarkoittaa sitä, että työ kustannus voi olla korkeintaan 100 000 kruunua vuodessa.⁴ Verovähennys on henkilökohtainen ja molemmat puoliset voivat tehdä verovähennyksen. Verovähennykseen oikeuttavaan kotitaloustyöhön luetaan esimerkiksi ruuanlaitto, siivous, pyykinpesu ja muu vaatteiden huolto. Myös henkilökohtaiset palvelut, kuten kaupassa käynti, pukeminen, syöttäminen tai lasten hoitaminen oikeuttaa verovähennykseen. Lisäksi vähennykseen oikeuttaa esimerkiksi oman pihan lumityöt, puutarhan hoito kuten nurmikon ja pensasaidan leikkaus sekä rikkaruohojen kitkeminen. Verovähennykseen oikeuttava työ on tehtävä vähennyksen saajan tai vanhempien kotona. Verovähennystä ei saa palveluista, joiden tekeminen vaatii erityisosaamista, kuten esimerkiksi puiden kaatamisesta tai puutarhasuunnitelman tekemisestä. Myös sairaanhoitopalvelut ja huonekalujen kokoaminen tai muu asennustyö on rajattu verovähennyksen ulkopuolelle. Vuoden 2008 alusta lähtien verovähennyksen on saanut myös työsuhde-etuina saatavista kotitalouspalveluista (Regeringen 2007b).

Asuntojen remonti- ja korjauspalvelut (nk. ROT-vähennys⁵) liitettiin verovähennyksen piiriin joulukuussa 2008. ROT-vähennys oli jo aiemmin ollut käytössä vuosina 2004–2005 suhdannepoliittisena toimenpiteenä. Aiemmat ROT-vähennykset olivat kuitenkin huomattavasti pienempiä sekä tukiprosentin että enimmäismäärän osalta. ROT-vähennykseen oikeuttavat remonti- ja korjauspalvelut ovat suurin piirtein samat kuin Suomen kotitalousvähennyksessä. Suurin ero Suomen järjestelmään verrattuna on se, että vähennystä ei voi saada vuokra-asunnon remontoimiseen, vaan ainoastaan omistamansa asunnon, vapaa-ajan asunnon tai talon korjaustöihin. Vähennyksen voi tehdä ainoastaan sellaisista töistä, joiden tekeminen kuuluu asukkaalle. Jos remonttitoita teetetään vanhempien kotona, täytyy vähennyksen saajan omistaa vähintään osa asunnosta tai talosta. Ruotsissa verovähennystä ei anneta, jos samaan työhön saa muuta avustusta kunnalta tai valtiolta.

Heinäkuusta 2009 alkaen yksityishenkilöt ovat saaneet verotukea myös kotitaloustyötä tekevän henkilön palkkaamiseen. Palkattaessa henkilö vero-

³ RUT on lyhenne sanoista ”Rengöring, Underhåll, Tvätt” (puhdistus, hoito, pesu).

⁴ 1 kruunu on noin 0,11 euroa (toukokuu 2011).

⁵ ROT on lyhenne sanoista ”Reparation och underhåll, Ombyggnad, Tillbyggnad” (korjaus ja kunnossapito, perusparannus, lisärakennus)

vähennys on pakollisen työnantajamaksun suuruinen (10,21–31,42 prosenttia palkasta palkattavan iästä riippuen). Koska yksityishenkilöiden ei tarvitse maksaa työnantajamaksuja ennen kuin vuotuinen palkka ylittää 10 000 kruunua, monet eivät hyödy tästä kotitalousvähennyksen muodosta lainkaan. Yli 10 000 kruunun vuosipalkoilla työn hinnaksi tulee sama kuin jos työntekijän palkkaksi ”pimeästi”.

Verovähennyksen enimmäismäärä (50 000 kruunua vuodessa) koskee kaikkien RUT- ja ROT-palveluiden yhteenlaskettua määrää, riippumatta siitä, onko palvelun tuottaja yritys vai yksityishenkilö ja onko palvelun maksanut itse vai onko se saatu työsuhde-etuna.

4.1 Uusi laskumalli otettiin käyttöön 2009

Heinäkuusta 2009 alkaen kotitalouspalveluiden ostajat maksavat palvelun tuottavalle yritykselle vain puolet työkustannuksista (nk. laskumalli). Skatteverket (verovirasto) maksaa toisen puolen työkustannuksista suoraan yritykselle tämän hakemuksen mukaan. Hakemuksessa on annettava pankkiyhteystietojen ja haetun maksusumman lisäksi tiedot työkustannuksista sekä ostajan henkilötiedot. ROT-palveluista on annettava tiedot myös työn suorituspaikasta. Yrityksille maksettu korvaus merkitään ennakkoverovähennykseksi kotitalouspalvelujen käyttäjille. Ennakkoverovähennys muuttuu lopulliseksi verovähennykseksi verotuksen valmistuessa. Aikaisemmin kotitalouspalveluiden ostajat hakivat verovähennystä veroilmoituksen jättämisen yhteydessä erillisellä lomakkeella. Jotta korvaukset voitaisiin maksaa yrityksille mahdollisimman pienellä viiveellä, Skatteverket ei kontrolloi yrityksille suoritettavan maksun yhteydessä täytyvätkö kaikki kotitalousvähennyksen ehdot. Ennakkoon saatu verovähennys peritään takaisin verotuksen valmistuttua, jos verovähennyksen kaikki ehdot eivät täyty.⁶ Vastuu verovähennyksen ehtojen täyttymisestä on vähennyksen saajalla eli palveluiden kuluttajalla.

Uuden järjestelmän tarkoituksena on ennen kaikkea tehdä kotitalouspalveluiden käyttäminen ja verovähennyksen saaminen yksinkertaiseksi kuluttajille ja lisätä palveluiden kysyntää (Regeringen 2008). Hakemusten siirtäminen kuluttajilta yrityksille on lisännyt yritysten kustannuksia, mutta toisaalta myös yritysten tuottamien palvelujen kysyntä on lisääntynyt, kun verovähennyksen saa suoraan palvelun ostamisen yhteydessä eikä vasta verotuksen valmistuessa enimmillään puolentoista vuoden päästä palvelun käytöstä. Todennäköisesti yritysten hallinnollisten kustannusten lisääntyminen on nostanut myös palveluiden hintoja. Verohallinnon verovähennysten käsittelyn odotettiin laskumallissa yksinkertaistuvan, koska palvelua tarjoavia yrityksiä on vähemmän kuin palveluiden ostajia ja yritysten työkustannusten korvaushakemusten käsittely hoituu pääasiassa sähköisesti. Aikaisemmassa järjestelmässä palveluiden käyttäjät

⁶ Esimerkiksi, jos ennakkoon myönnetty verovähennys ylittää maksettujen verojen määrän tai tehty työ ei kuulu vähennyksen piiriin.

jättivät hakemukset verovähennyksestä paperilomakkeella ja hakemuksen liitteenä piti olla kaikkien ostettujen palveluiden laskuerittelyt. Ennen laskutusmalliin siirtymistä työkustannusten täytyi olla yli 1 000 kruunua vuodessa ennen kuin verovähennystä sai hakea. Laskutusmallissa ei ole mitään alarajaa työkustannusten määrälle. Omavastuuta verovähennyksestä samaan tapaan kuin Suomen järjestelmässä ei Ruotsissa ole koskaan ollut.

Uusi järjestelmä on helpottanut palveluiden ostamista ja lisännyt palveluiden kysyntää, mutta samalla yrityspetosten riski on kasvanut. Skatteverket on tämän vuoksi lisännyt verotarkastusten ja valvonnan määrää. Vuonna 2010 Skatteverket vaati yrityksiltä takaisin 77 miljoonan kruunun edestä väärillä perusteilla maksettuja työkorvauksia. Lisäksi noin 100 miljoonan kruunun edestä väärää korvaushakemuksia havaittiin ja pysäytettiin jo ennen rahojen maksamista yrityksille vuoden 2010 aikana. Kontrollin lisäämisen ansiosta yrityspetosten ja petosten yritysten määrä väheni loppuvuotta kohti. Väärillä perusteilla maksettujen korvausten määrä on suhteellisen pieni verrattuna yrityksille maksettavien korvausten kokonaismäärään, vain 0,6 prosenttia. Vuonna 2010 maksettiin yrityksille korvauksia kotitaloustyöstä yhteensä yli 14 miljardia kruunua. Palveluita tarjonneita yrityksiä oli lähes 76 500 ja palveluja ostaneita henkilöitä noin 1,2 miljoonaa.

5 Selvityksiä kotitalouspalveluiden verovähennysten työllisyysvaikutuksista

Kotitalouspalveluita tarjoavista yrityksistä, palveluiden käytöstä tai kotitalouspalveluiden verovähennysten vaikutuksista työllisyyteen tai talouden tehokkuuteen ei ole toistaiseksi tehty luotettavia empiirisiä selvityksiä Suomessa eikä Ruotsissa. Ruotsissa kotitalousvähennys on ollut voimassa vasta vähän aikaa ja aineistoa empiiriselle tutkimukselle on saatavana vain hyvin lyhyeltä aikaväliltä. Työllisyysvaikutusten luotettava arvioiminen kummassakin maassa on vaikeaa riittävän yksityiskohtaisten tilastojen ja sopivien vertailualojen puutteen takia.

Suomessa LTT-tutkimus on tehnyt Työministeriön tilauksesta kaksi selvitystä kotitalousvähennyksen käytöstä ja sen vaikutuksista (Niilola ym. 2005 sekä Niilola ja Valtakari 2006). Nämä selvitykset perustuvat pääasiassa kotitalouksille sekä kotitalouspalveluyrityksille tehtyihin kyselyihin vuosina 2004 ja 2005. Selvityksissä työllisyysvaikutuksia arvioidaan jakamalla palveluiden oston käytetty rahamäärä kannattavan liiketoiminnan rajana olevalla myynnillä per työntekijä. Tällä laskutavalla ei kuitenkaan voi sanoa mitään kotitalousvähennyksen työllisyysvaikutuksista, sillä se ei kerro mitään kotitalousvähennyksen vaikutuksista kotitalouspalveluiden hintoihin tai alojen palkka-kehitykseen (ks. esimerkiksi Uusitalo 2005). Lisäksi palveluiden oston rahamäärä oli kyselyn mukaan noin kaksinkertainen verrattuna verottajan tietoihin, mikä kyseenalaistaa käytettyjen tietojen luotettavuuden.

Kuluttajatutkimuskeskus on selvittänyt kotitalouspalveluiden käyttöä Suomessa kotitalouksille suunnatulla kyselyllä 2005 (Varjonen ym. 2007). Tutkimuksessa kysyttiin mitä palveluita kotitaloudet olivat ostaneet ja ostokertojen määrää. Ostoihin kulutettua euromäärää ei kysytty eikä Kuluttajatutkimuskeskuksen raportti yritä arvioida kotitalousvähennyksen työllisyys- tai tehokkuusvaikutuksia. Valtiovarainministeriö on tehnyt arvioinnin kotityöpalveluiden kehityksestä, käytöstä ja työllisyysvaikutuksista perustuen muun muassa edellä mainittuihin selvityksiin (Tuovinen 2007).

Konjunkturinstituttet julkaisi vuonna 2005 raportin hypoteettisen kotitalouspalveluiden verohelpotuksen vaikutuksista (Öberg 2005). Raportissa simuloitu verohelpotus vastaa suurin piirtein Ruotsin nykyistä RUT-palveluiden verovähennystä. Kansantaloudellisten vaikutusten mittaamiseen Öberg (2005) käyttää Sandmon (1990) yleisen tasapainon mallin versiota, jossa on mallinnettu kotityön ja markkinatyön lisäksi myös harmaa sektori. Yleisen tasapainon mallisimulaatiosta saadaan suuntaa antavia tietoja verohelpotuksen mahdollisista vaikutuksista työn tarjontaan ja työllisyyteen, vaikka tarkkoja laskelmia sillä ei voi tehdä. Öbergin (2005) esimerkkilaskelmien mukaan RUT-vähennys lisäisi työllisyyttä Ruotsissa pitkällä aikavälillä noin 3 000–19 000 henkilöllä.

Laskelmat ovat epävarmoja ja tulokset riippuvat suuresti käytetyistä oletuksista muun muassa ns. pimeän työn vähentymisestä.

Finanspolitiska rådet (2010) käy läpi RUT- ja ROT-vähennyksien teoreettisia vaikutuksia, mutta empiirisellä aineistolla tehtyjä tieteellisiä tutkimuksia ei ole toistaiseksi Ruotsissa tehty. Almega (2009), HSB (2010) ja Företagarna (2010) ovat tehneet kuvailevia raportteja RUT- ja ROT-vähennyksistä, mutta eri etujärjestöjen raporteissa korostuu oman asian ajaminen eikä järjestöjen laskelmia vähennysten taloudellisista vaikutuksista voi pitää tieteellisesti perusteltuina.

Kansainvälisiä empiirisiä tutkimuksia kotitalouspalveluiden verovähennyksistä ei myöskään ole liiemmin tehty, vaikka vastaavia kotitalouspalveluiden veronkevennyksiä on tai on ollut käytössä ainakin Belgiassa, Ranskassa, Saksassa, Italiassa, Itävallassa ja Tanskassa.⁷ Flipo ym. (2007) tutki Ranskan kotitalouspalveluiden verohelpotusten vaikutuksia kotitalouspalveluiden käyttöön. Tutkimuksen simulointitulokset osoittavat, että siivous- ja kodinhoitopalveluiden kysyntä Ranskassa on hyvin joustavaa: 10 prosenttia nykyistä suurempi verovähennys lisäisi palveluita käyttävien kotitalouksien määrää 13,5 prosentilla. Verovähennyksen kasvattaminen lisäisi myös verotettavan markkinatyön määrää, kun ns. pimeän työn tekeminen vähentyy. Flipo ym. (2007) tutkimuksen mallikehikossa ei kuitenkaan pysty tutkimaan kuinka paljon verohelpotukset ovat lisänneet makrotason työllisyyttä.

Copenhagen Economics (2007) simuloi kahdella yleisen tasapainon mallilla kotitalouspalveluiden (joihin he sisällyttävät myös ravintolapalvelut) arvonlisäverotuksen alentamisen vaikutuksia työllisyyteen ja talouden kasvuun. Toinen malleista mittaa talouden eri sektoreiden välisiä muutoksia ja toinen työtuntien siirtymistä virallisten markkinoiden ulkopuolelta (harmaa talous ja kotityö) markkinatyöhön. Mallisimulaatioiden mukaan Pohjois-Euroopan maissa kotitalouspalveluiden 10 prosentin hinnanlasku (arvonlisäveron laskemisen seurauksena) voisi siirtää 2,4 prosenttiyksikköä kotona tehdyistä töistä markkinatyöhön (Copenhagen Economics 2007, s. 58). Simuloinnit perustuvat tanskalaiseen aineistoon.

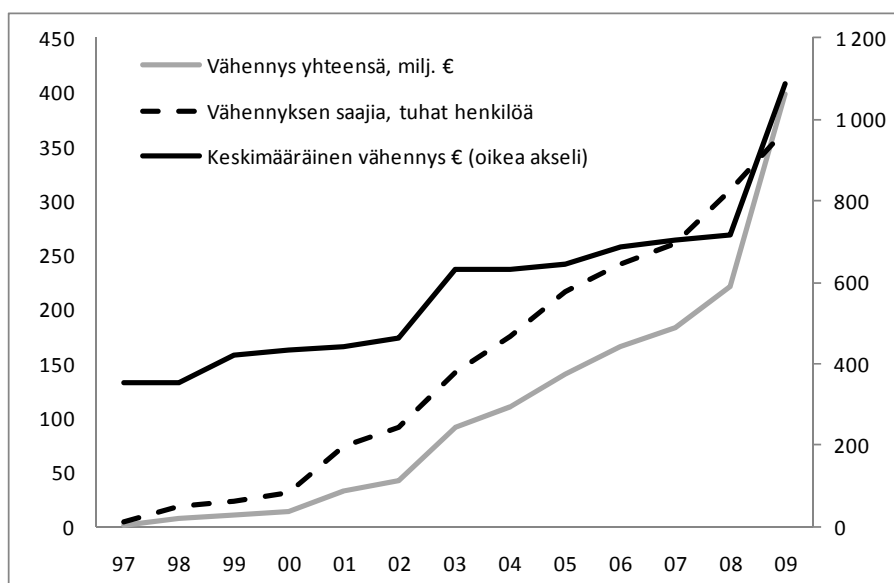
⁷ Kuvaus näiden maiden kotitalouspalveluiden veronkevennyksistä löytyy esimerkiksi kotitalouspalveluiden veroselvityksestä SOU 2008:57.

6 Ketkä käyttävät kotitalousvähennystä?

6.1 Kotitalousvähennyksen käyttö Suomessa

Kotitalousvähennyksen käyttö Suomessa on kasvanut järjestelmän vakinaistamisen jälkeen nopeasti. Kokonaisvähennyksen määrä on kasvanut runsaasta 30 miljoonasta eurosta lähes 400 miljoonaan euroon vuosien 2001 ja 2009 välillä (kuva 1). Samalla aikavälillä vähennyksen saajien määrä on kasvanut 74 000 henkilöstä 366 000 henkilöön ja keskimääräinen vähennys 444 eurosta 1 088 euroon. Erityisen nopeasti kokonaisvähennys ja keskimääräinen vähennys kasvoivat vuosien 2008 ja 2009 välillä, mikä selittyy enimmäisvähennyksen kohottamisella 3 000 euroon ja remonttipalveluiden ostopalveluiden poistamisella. Suurin osa kotitalousvähennykseen oikeuttavista kustannuksista on remonttipalveluita (81 prosenttia vuonna 2009) ja loput kotitaloustyötä (16 prosenttia vuonna 2009) sekä hoito- ja hoivapalveluita (3 prosenttia vuonna 2009).

Kuva 1. Kotitalousvähennyksen enimmäismäärä, vähennysten saajien lukumäärä ja keskimääräinen vähennys vuosina 1997–2009

Lähde: Verotilasto

Vuonna 2008⁸ kotitalousvähennystä käytti 7,8 prosenttia 20-vuotiaista ja sitä vanhemmasta väestöstä (taulukko 3). Keskimääräinen vähennys oli 662 euroa. Kotitalousvähennyksen saavien osuus kasvaa ansiotulojen mukaan, mutta myös pienituloisten joukossa on kotitalousvähennyksen käyttäjiä. Mediaanitulo-luokassa (ansiotulojen summa 20 000–24 999 euroa vuodessa) kotitalous-

⁸ Tulonjakotilaston viimeisin saatavilla oleva vuosi on 2008. Vuoden 2009 tulonjakotilaston tiedot ovat käytettävissä kesäkuussa 2011.

vähennystä käytti 7,1 prosenttia. Yli 100 000 euroa vuodessa ansainneilla vähennystä käytti 39,5 prosenttia. Keskimääräinen vähennys kasvaa myös jonkun verran tulojen mukaan, mutta tuloluokkien väliset erot ovat suhteellisen pieniä. 15 000–50 000 euron vuosittaisilla ansiotuloilla vähennyksen keskiarvo vaihtelee 605 ja 693 euron välillä.

Ikäluokittain tarkasteltuna vähennyksen käyttö vuonna 2008 oli yleisintä yli 75-vuotiaiden (11,1 prosenttia) sekä 50–54-vuotiaiden (9,7 prosenttia) ja 60–64-vuotiaiden (9,6 prosenttia) ikäryhmissä. Vähiten kotitalousvähennystä käyttivät 20–24-vuotiaat (1,0 prosenttia). Tulonjakotilastosta ei valitettavasti käy ilmi, onko kotitalousvähennystä käytetty siivous- ja hoivapalveluiden vai remontti- ja korjauspalveluiden oston, joten ikä- ja tuloluokkien välisiä eroja palveluiden käytössä ei voida tältä osin tarkastella.

Tulonjakotilastosta voi kotitalousvähennyksen jakautumista tarkastella kotitalouden kulutusyksikköä kohden lasketun käytettävissä olevan tulon mukaan (kuva 2). Vuonna 2008 korkeimmassa kulutusyksiköllä jaetulla käytettävissä olevan tulon desiilissä kotitalousvähennystä käytti noin 20 prosenttia henkilöistä, mikä oli lähes kaksi kertaa enemmän kuin toiseksi korkeimman tulon desiilissä. Alimmassa tulodesiilissä käyttäjiä oli vain noin 1 prosentti. Vähennyksiä tekevien keskimääräisissä vähennyksissä ei ole yhtä suuria eroja desiileittäin (kuva 3), keskimääräinen kotitalousvähennys vaihtelee noin 370 eurosta (desiili 1) noin 830 euroon (desiili 10). On kuitenkin selvää, että suuri osa vero- vähennyksistä menee keskimääräistä suurempituloisille. Tämä ei kuitenkaan kerro koko tulonjakovaikutusta, vaan sen selvittämiseen tarvittaisiin myös tarjontapuolen, eli kotitalouspalveluihin työllistyvien, tarkastelemista. Ainakin siivouspalveluissa kotitalousvähennyksestä hyötyvät työntekijät ovat suhteellisen pienituloisia ja matalasti koulutettuja.

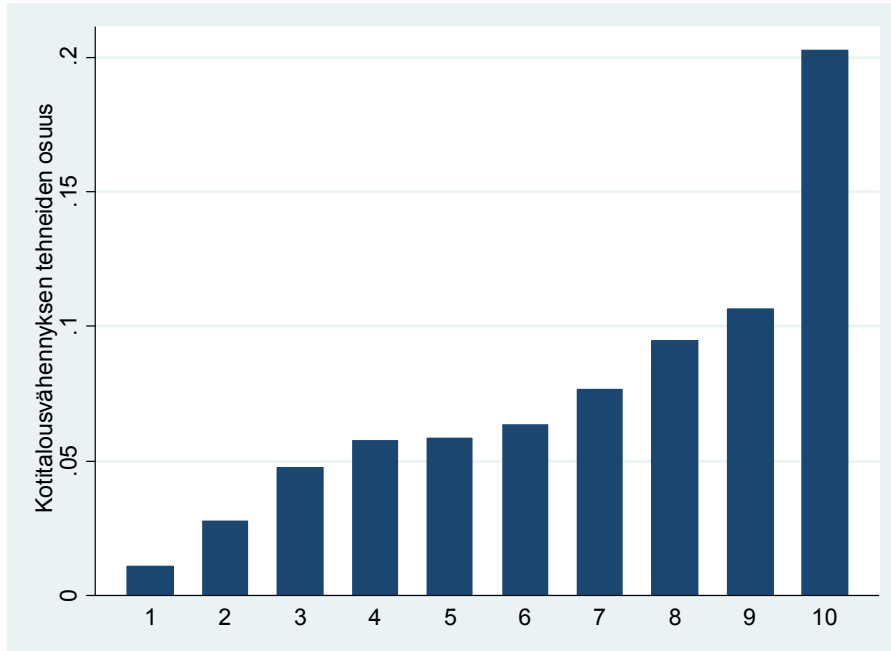
Taulukko 3. Kotitalousvähennyksen käyttö tulo- ja ikäluokittain 2008

Ansiotulot yhteensä (€)	Väestön määrä	Kotitalousvähennys			Vähennyksien kokonaismäärä (€)
		Vähennyksen tehneiden lkm	%-osuus väestöstä	Keskimääräinen vähennys (>0) €	
Kaikki väh. 20-vuotiaat	4 025 041	315 830	7,8	662	209 079 460
0	62 248	2 553	4,1	416	1 062 048
1 - 4 999	136 670	3 009	2,2	496	1 492 464
5 000 - 9 999	497 231	12 384	2,5	509	6 303 456
10 000 - 14 999	658 046	36 536	5,6	573	20 935 128
15 000 - 19 999	510 999	28 095	5,5	637	17 896 515
20 000 - 24 999	499 440	35 380	7,1	639	22 607 820
25 000 - 29 999	474 101	39 323	8,3	625	24 576 875
30 000 - 34 999	356 841	30 538	8,6	693	21 162 834
35 000 - 39 999	253 567	26 490	10,4	693	18 357 570
40 000 - 44 999	166 633	20 758	12,5	621	12 890 718
45 000 - 49 999	117 601	14 601	12,4	605	8 833 605
50 000 - 59 999	129 504	22 400	17,3	716	16 038 400
60 000 - 69 999	62 042	13 240	21,3	706	9 347 440
70 000 - 79 999	35 646	7 996	22,4	803	6 420 788
80 000 - 89 999	18 366	5 844	31,8	870	5 084 280
90 000 - 99 999	15 364	4 539	29,5	849	3 853 611
100 000 -	30 742	12 144	39,5	1 007	12 229 008
Ikä					
Kaikki väh. 20-vuotiaat	4 025 041	315 830	7,8	662	209 079 460
20-24-vuotiaat	320 071	3 233	1,0	589	1 904 237
25-29-vuotiaat	334 357	12 053	3,6	608	7 328 224
30-34-vuotiaat	328 418	20 626	6,3	660	13 613 160
35-39-vuotiaat	306 391	26 208	8,6	651	17 061 408
40-44-vuotiaat	361 784	33 050	9,1	690	22 804 500
45-49-vuotiaat	371 893	34 858	9,4	747	26 038 926
50-54-vuotiaat	375 962	35 219	9,7	699	24 618 081
55-59-vuotiaat	311 595	30 989	8,1	678	21 010 542
60-64-vuotiaat	371 294	35 777	9,6	674	24 113 698
65-69-vuotiaat	252 653	21 986	8,7	622	13 675 292
70-74-vuotiaat	214 854	17 729	8,3	632	11 204 728
yli 75-vuotiaat	398 227	44 102	11,1	583	25 711 466

Huom.: Vähintään 20-vuotias väestö

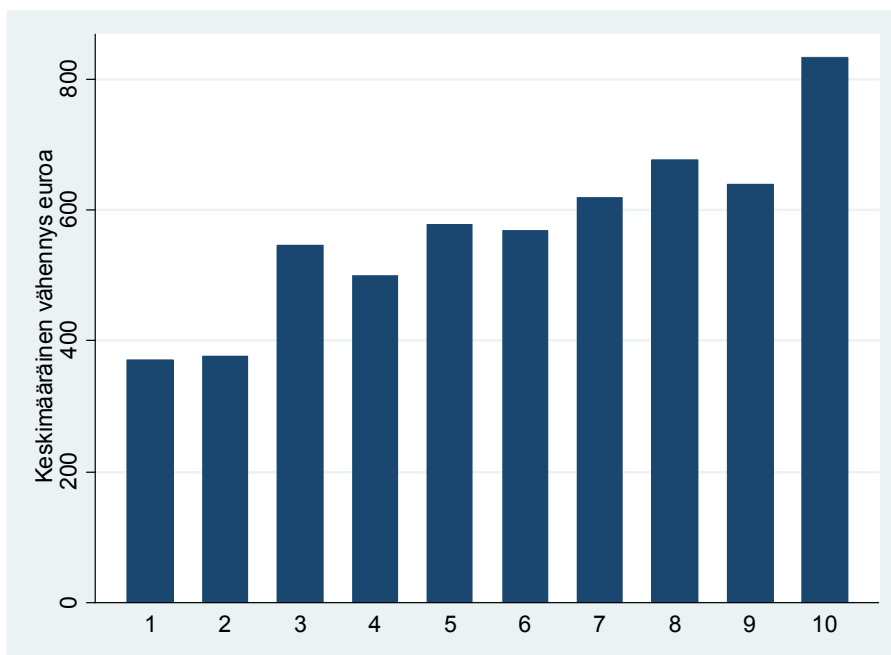
Lähde: Tulonjakotilasto

Kuva 2. Kotitalousvähennyksen tehneiden osuus vuonna 2008 kotitalouden kulutusyksikköä (OECD) kohti lasketun käytettävissä olevan tulon mukaan desiileittäin (vähintään 20-vuotias väestö)

Lähde: Omat laskelmat ja Tilastokeskus.

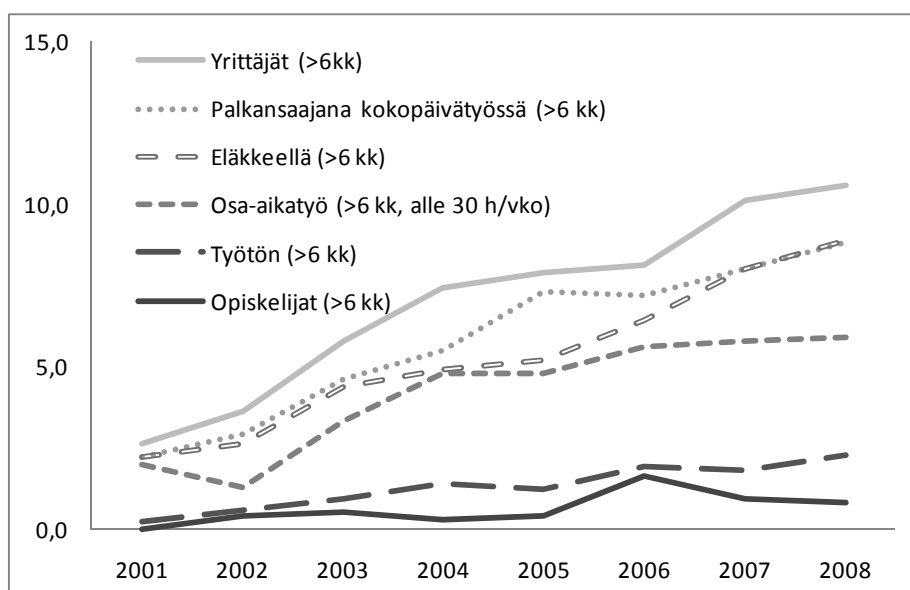
Kuva 3. Keskimääräinen kotitalousvähennys vuonna 2008 kotitalouden kulutusyksikköä (OECD) kohti lasketun käytettävissä olevan tulon mukaan desiileittäin (vähennyksen tehneet vähintään 20-vuotiaat)

Lähde: Omat laskelmat ja Tilastokeskus.

Kotitalousvähennyksen käyttöä on mielenkiintoista tarkastella myös jaottele- malla käyttäjät koko- ja osa-aikaisiin palkansaajiin, yrittäjiin, työttömiin, eläkeläisiin ja opiskelijoihin (kuva 4). Jaottelu on tehty sen mukaan mitä henkilö on tehnyt yli 6 kuukautta vuodesta. Kotitalousvähennystä käyttäviä on suhteellisesti eniten yrittäjissä, kokoaikatyössä olevissa palkansaajissa ja eläkeläisissä. Vähiten kotitalousvähennystä käyttivät opiskelijat ja työttömät. Kotitalousvähennyksen käyttö on kuitenkin lisääntynyt kaikissa ryhmissä, prosentuaalisesti eniten työttömien ja yrittäjien keskuudessa.

Kuva 4. Kotitalousvähennyksen tehneiden osuus palkansaajista, yrittäjistä, työttömistä, eläkeläisistä ja opiskelijoista

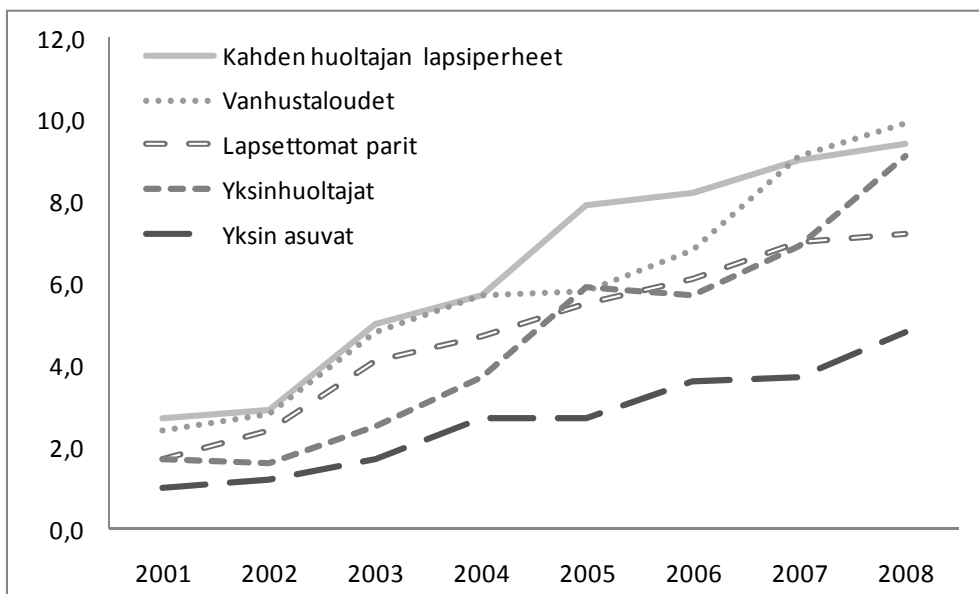
Huom. Vähintään 20-vuotias väestö.

Lähde: Tilastokeskus.

Kotitaloustyypeistä kotitalousvähennystä käytetään eniten vanhustalouksissa⁹ ja kahden huoltajan lapsiperheissä (kuva 5). Eniten on kasvanut yksinhuoltajien kotitalousvähennyksen käyttö. Vuonna 2008 yksinhuoltajat käyttivät kotitalousvähennystä lähes yhtä usein kuin kahden huoltajan lapsiperheet. Yksin asuvien kotitalousvähennyksen käyttö on huomattavasti vähäisempää. Henkilöt, joilla on alle 10-vuotiaita lapsia käyttävät enemmän kotitalousvähennystä kuin henkilöt, joilla ei ole lapsia tai on vain yli 10-vuotiaita lapsia (kuva 6). Alle 3-vuotiaiden lasten vanhemmat käyttivät kotitalousvähennystä suurin piirtein yhtä paljon kuin alle 10-vuotiaiden lasten vanhemmat. Kaikissa ryhmissä kotitalousvähennyksen käyttö on vähintään kolminkertaistunut vuodesta 2001 vuoteen 2008.

⁹ Vanhustaloudessa kaikki kotitalouden jäsenet ovat yli 65-vuotiaita.

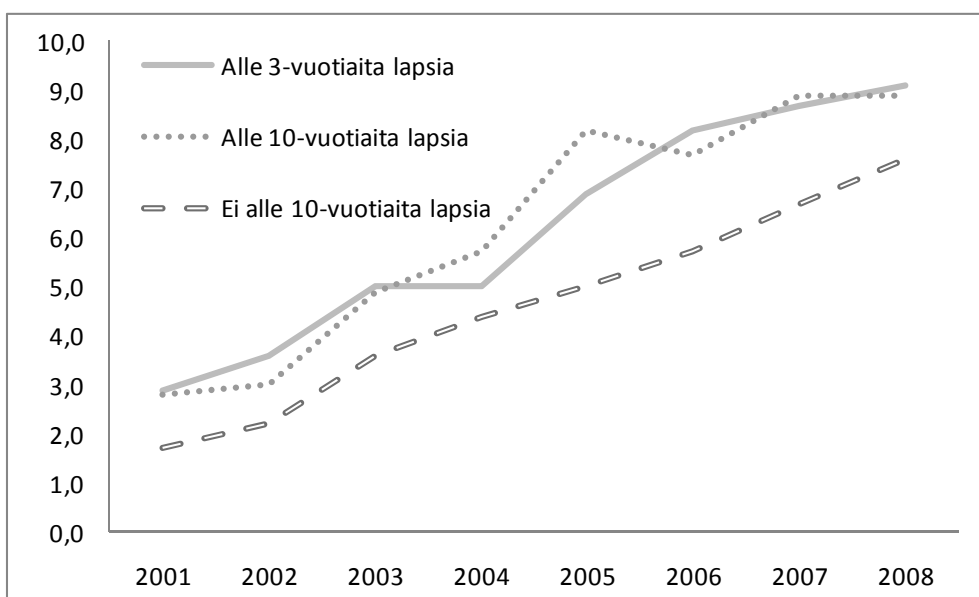
Kuva 5. Kotitalousvähennyksen tehneiden osuus kotitaloustyyppin mukaan

Huom. Vähintään 20-vuotias väestö.

Lähde: Tilastokeskus.

Kuva 6. Kotitalousvähennyksen tehneiden osuus kotitalouden lasten iän mukaan

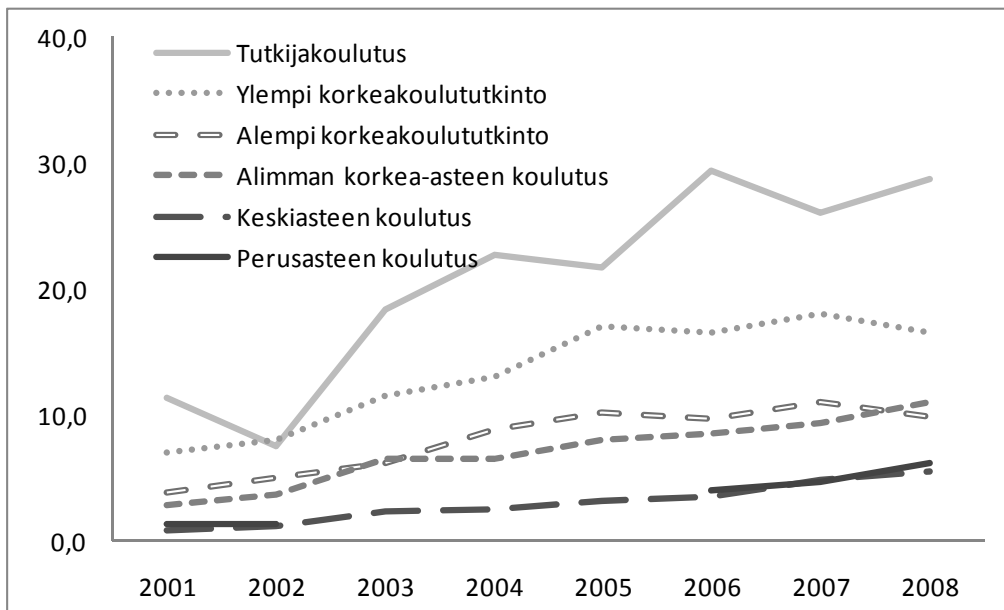

Huom. Vähintään 20-vuotias väestö.

Lähde: Tilastokeskus.

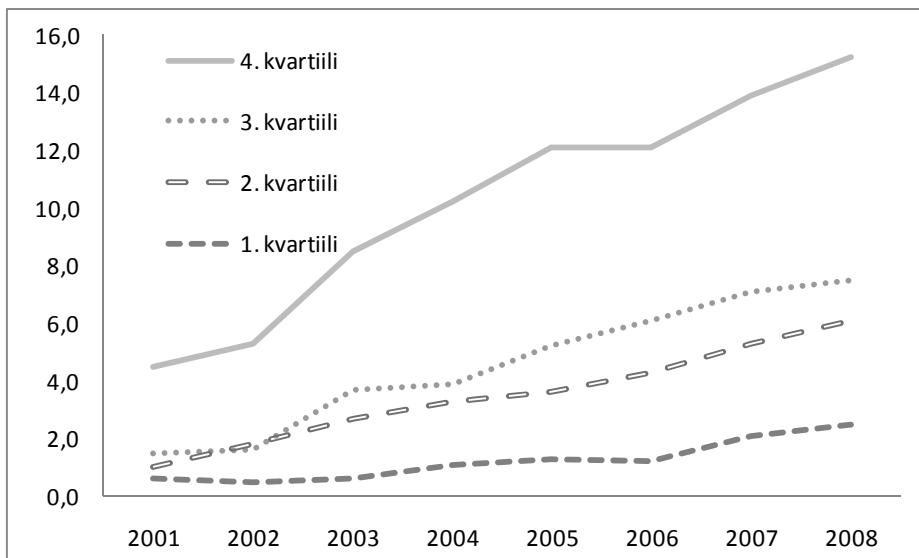
Kotitalousvähennyksen käyttö lisääntyy koulutusasteen mukaan (kuva 7). Tämä on odotettua, sillä sekä työllisyys että tulot ovat hyvin korreloituneita koulutuksen kanssa ja molemmat kasvattavat kotitalousvähennyksen käytön todennäköisyyttä (kuva 8).

Kuva 7. Kotitalousvähennyksen tehneiden osuus koulutusasteen mukaan

Huom. Vähintään 20-vuotias väestö.
Lähde: Tilastokeskus.

Kuva 8. Kotitalousvähennyksen tehneiden osuus yhteenlaskettujen ansio- ja pääomatulojen mukaan kvartiileittain

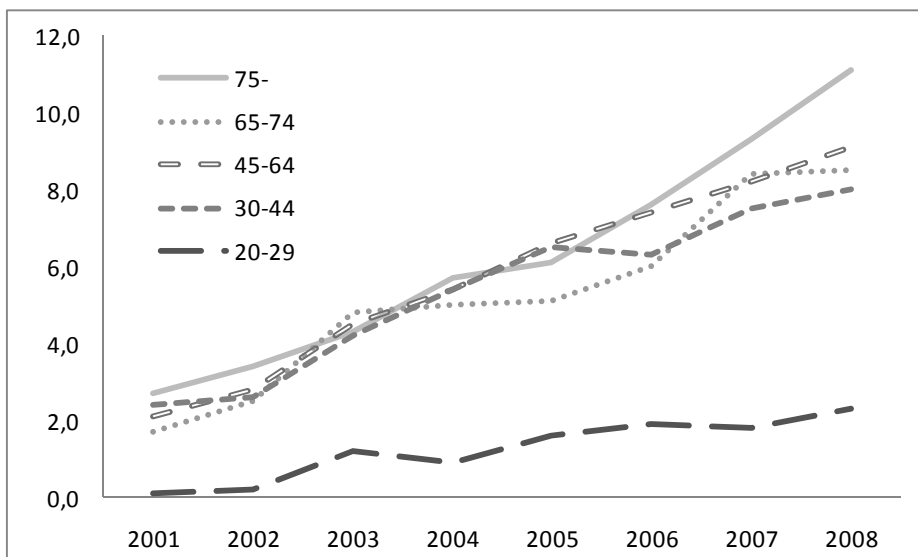

Huom. Vähintään 20-vuotias väestö.
Lähde: Tilastokeskus.

Taulukossa 3 esitettiin kotitalousvähennyksen käyttöä ikäryhmittäin vuonna 2008. Kiinnostavaa on katsoa myös ikäryhmittäisen käytön kehitystä koko kotitalousvähennyksen voimassaolon ajalta (kuva 9). Alle 30-vuotiaiden kotitalouspalveluiden käyttö on ollut suhteellisen vähäistä koko kotitalousvähennyksen olemassa olon ajan. 30–74-vuotiaiden kotitalousvähennyksen

käytön taso ja kasvu on ollut suurin piirtein yhtenevää. Sen sijaan yli 75-vuotiaiden kotitalousvähennyksen käyttö on lisääntynyt huomattavasti muita ikäryhmiä enemmän vuodesta 2005 lähtien. On vaikea sanoa, mistä tämä nopea muutos johtuu, mutta yksi selitys on se, että kotitalousvähennyksen piirissä olevat palvelut korvaavat kuntien vanhuspalveluita. Kuntien vanhuspalvelut ovat tarveharkintaisia, mutta kotitalousvähennyksellä palveluita voi ostaa oman tarpeen ja mieltymysten mukaan. Myös palveluiden hinnassa voi olla eroa, jos palvelun ostaa kotitalousvähennyksellä tai kunnan kautta, sillä kuntien vanhuspalveluiden maksut määräytyvät tulojen mukaan. On myös mahdollista, että palvelusetelijärjestelmän käyttöönotto kuntien vanhuspalveluissa on lisännyt myös kotitalousvähennyksen käyttöä, koska sekä kunnan maksamia palveluita että kotitalousvähennykseen oikeuttavia palveluita voi ostaa samalta yritykseltä.

Kuva 9. Kotitalousvähennyksen tehneiden osuus ikäryhmittäin

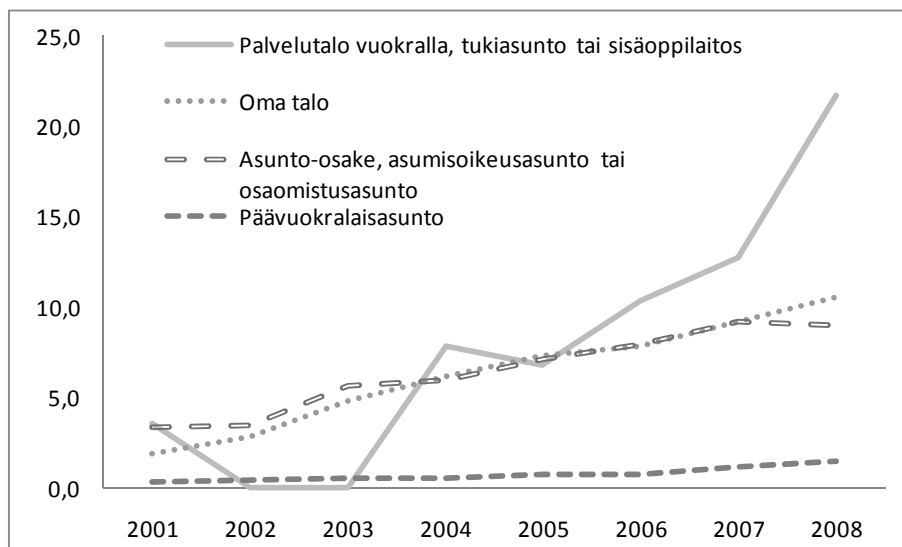

Huom. Vähintään 20-vuotias väestö.

Lähde: Tilastokeskus.

Omakotitaloissa asuvat käyttävät kotitalousvähennystä yhtä usein kuin asunto-osake-, asumisoikeus- tai osaomistusasunnoissa asuvat (kuva 10). Päävuokralaisina asuvien vähennyksen käyttö on vähäistä. Vuokralla palvelutaloissa, tukiasunnoissa tai sisäoppilaitoksissa asuvien kotitalousvähennyksen käyttö on noussut jyrkästi vuodesta 2005 ja vuonna 2008 jo noin 22 prosenttia tällaisissa asunnoissa asuvista henkilöistä käytti kotitalousvähennystä. Tämä on yhteydessä vanhusten kotitalouspalveluiden käytön nopeaan kasvuun ja todennäköisesti palvelutaloissa asuvat käyttävät enemmän siivous- ja hoivapalveluita kuin remonttipalveluita. Tulonjakotilastossa ei palvelun lajia ole eritelty.

Kuva 10. Kotitalousvähennyksen tehneiden osuus asumistyyppin mukaan.

Huom. Vähintään 20-vuotias väestö.

Lähde: Tilastokeskus.

6.2 Kotitalouspalveluiden verovähennyksien (RUT ja ROT) käyttö Ruotsissa

Remonttipalveluiden eli ROT-palveluiden käyttö on kasvanut hyvin nopeasti verovähennyksen voimaan astumisen jälkeen joulukuussa 2008 (kuva 11). Vuonna 2009 ROT-vähennyksiä myönnettiin 9,6 miljardia kruunua ja vuonna 2010 merkittiin ennakkoverovähennyksiä noin 13,1 miljardia kruunua¹⁰. ROT-palveluita osti vuonna 2010 noin 12 prosenttia yli 20-vuotiaasta väestöstä (870 000 henkilöä). Suuri ROT-palveluiden käyttö kahden viime vuoden aikana on osaltaan johtunut siitä, että ROT-vähennyksen tuloa oli ennakoitu jo pitemmän aikaa ja monet olivat siirtäneet remontin tekemistä ROT-vähennyksen toivossa. Verovähennyksen korkeaa käyttöastetta vuosina 2009–2010 selittää myös se, että Ruotsissa oli vaalit syyskuussa 2010 ja punavihreä oppositio oli ennen vaaleja ilmoittanut poistavansa ROT-vähennyksen, jos he voittaisivat vaalit. Monet halusivat siksi ehtiä remontoimaan ennen mahdollista ROT-vähennyksen poistamista. Nykyisellä hallituksella ei ole aikeita poistaa ROT-vähennystä. Osa palveluiden laajasta kysynnästä kahden viime vuoden aikana on johtunut todennäköisesti remonttien ajoittamisesta eikä täten ole varmaa, että ROT-palveluiden käyttö kasvaa yhtä nopeasti lähivuosina.

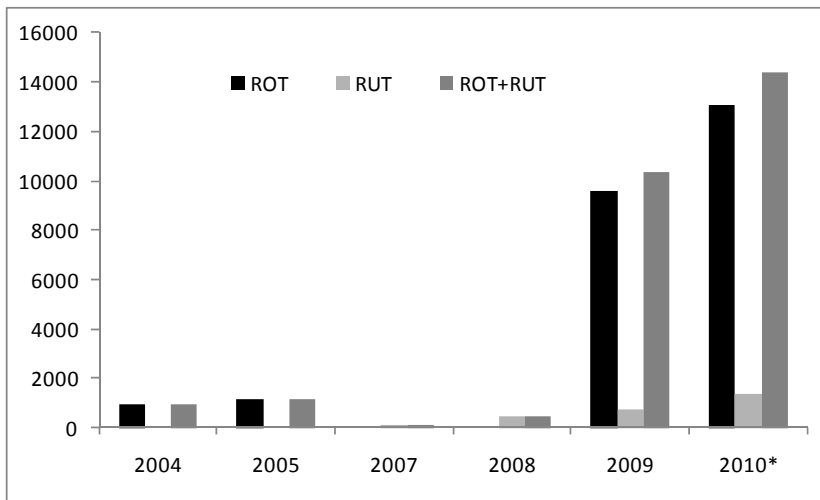
Siivous- ja hoivapalveluiden (RUT) käyttö on kasvanut huomattavasti hitaammin. Hitaampaa käyttöönottoa selittää esimerkiksi se, että RUT-palveluita oli verovähennyksen voimaan tullessa tarjolla markkinoilla paljon vähemmän, eivätkä kuluttajat olleet yhtä tottuneita ostamaan näitä palveluja kuin

¹⁰ Vuoden 2010 lopullinen verotus ei ole raportin kirjoitushetkellä vielä valmistunut.

remonttipalveluja. Vaihtoehtoisesti siivous- ja lastenhoitopalveluita ostettiin ”pimeästi”. Ennakkoverovähennyksiä merkittiin RUT-palveluista vuonna 2010 noin 1,3 miljardia kruunua ja verovähennyksen käyttäjiä oli noin 326 000 henkilöä, mikä vastaa 4,5 prosenttia yli 20-vuotiaasta väestöstä (kuvat 11 ja 12).

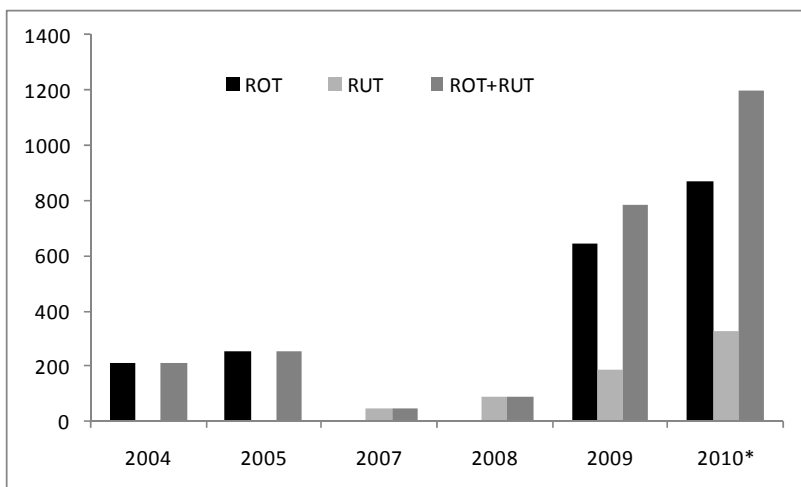
Yhteensä RUT- ja ROT-palveluista merkittiin vuonna 2010 ennakkoverovähennyksiä noin 14,4 miljardia kruunua (kuva 11). Ennakkoverovähennys kotitalouspalveluista kirjattiin yhteensä 1,2 miljoonalle henkilölle, mikä vastaa 16,5 prosenttia yli 20-vuotiaasta väestöstä (kuva 12). Keskimäärin ROT-palveluihin käytetään huomattavasti enemmän rahaa kuin RUT-palveluihin (kuva 13).

Kuva 11. RUT- ja ROT-vähennyksien kokonaismäärä (milj. kruunua)

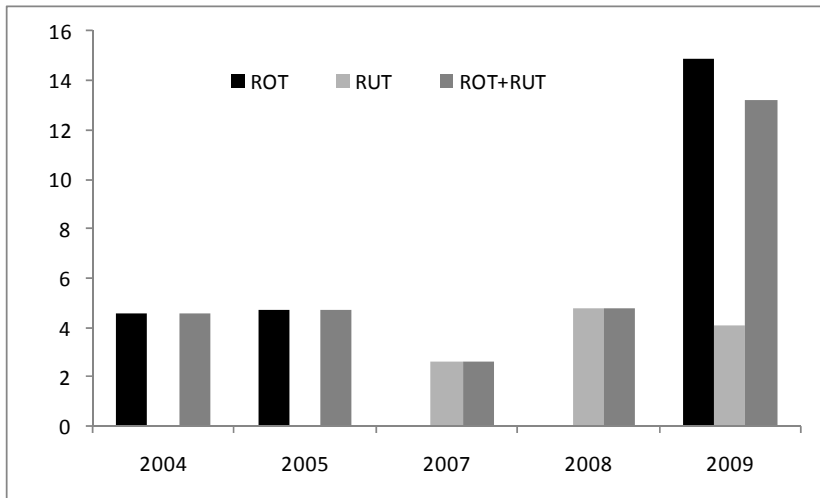
Huom.: * Veroviranomaisen yrityksille maksamiin korvauksiin perustuva arvio.
Lähde: Skatteverket.

Kuva 12. RUT- ja ROT-vähennyksiä tehneiden määrä (tuhat henkeä)

Huom.: * Veroviranomaisen yrityksille maksamiin korvauksiin perustuva arvio.
Lähde: Skatteverket.

Kuva 13. Keskimääräinen RUT- ja ROT-vähennys (tuhansia kruunuja)

Lähde: Skatteverket

Taulukossa 4 on esitetty ROT- ja RUT-vähennyksien käyttö tulo- ja ikäluokittain vuonna 2009. Verovähennyksen käyttö on yleisempää suuremmissa tuloluokissa kuin pienissä tuloluokissa. Tuloluokkien väliset erot käyttöasteessa ovat erityisen suuret ROT-vähennyksessä, mikä johtuu osittain siitä, että ROT-vähennyksiä voi tehdä vain siinä tapauksessa, että omistaa remontoitavan asunnon tai talon, ja omistusasuminen on yleisempää keski- ja ylimmissä tuloluokissa. Myös keskimääräisen vähennyksen määrä kasvaa tulojen kasvaessa. ROT-palveluja käytettiin eniten 55–69-vuotiaitten ikäryhmissä (noin 12 prosenttia), kun taas RUT-palveluja käyttivät eniten yli 75-vuotiaat (4,6 prosenttia) ja 35–39-vuotiaat (3,7 prosenttia). Samoin kuin Suomessa, vanhempien ikäluokkien RUT-palveluiden käyttö heijastaa kunnallisten vanhuspalveluiden puutteellisuutta tai korkeampaa hintaa. Keskimääräiset ROT-vähennykset olivat suurimmat 35–39-vuotiaiden ikäluokassa (noin 17 200 kruunua) ja suurimmat RUT-vähennykset 45–49-vuotiaiden ikäluokassa (noin 5 500 kruunua). RUT-vähennystä käytettiin paljon esimerkiksi muuttosivouksen teettämiseen ja muihin kertaluonteisiin töihin, mikä selittää suhteellisen matalat keskimääräiset vähennykset. Keskimääräisten vähennysten alhaisuutta selittää myös se, että verovähennyksen voi jakaa puolisoiden kesken.

Taulukko 4. RUT- ja ROT-vähennysten käyttö tulo- ja ikäluokittain 2009

Yhteenlasketut tulot (tuhansia kr)	Väestön lukumäärä	ROT		RUT	
		%-osuus väestöstä	Keskimääräinen vähennys (>0) (kr)	%-osuus väestöstä	Keskimääräinen vähennys (>0) (kr)
Kaikki yli 20-vuotiaat	7 000 926	9,2	14 919	2,6	4 062
0	245 981	0,7	12 980	0,3	5 094
1 kr - 49	338 611	0,8	10 229	0,2	3 798
50 - 99	453 593	1,9	8 477	1,1	2 405
100 - 149	848 642	3,3	9 625	1,8	2 286
150 - 199	977 344	5,6	10 697	2,0	2 625
200 - 249	1 008 523	7,7	12 047	2,1	3 008
250 - 299	1 006 047	9,5	13 214	2,0	3 397
300 - 349	763 286	12,4	14 533	2,5	3 758
350 - 399	480 270	15,5	15 667	3,4	4 110
400 - 449	271 600	18,1	16 532	4,6	4 333
450 - 499	170 475	20,5	17 491	5,8	4 702
500 - 599	196 526	23,4	18 826	7,4	5 322
600 - 699	95 039	26,7	19 645	9,5	5 682
700-799	51 745	29,2	20 591	10,8	6 010
800-899	30 103	31,7	21 143	12,4	6 230
900-999	18 497	33,0	21 479	13,3	6 816
1000 -	44 644	37,2	24 658	17,6	8 616
Ikä					
Kaikki yli 20-vuotiaat	7 000 926	9,2	14 919	2,6	4 062
20-24-vuotiaat		0,6	11 097	0,2	2 265
25-29-vuotiaat		3,7	13 447	0,9	2 835
30-34-vuotiaat		8,5	15 789	2,5	3 688
35-39-vuotiaat		11,5	17 248	3,7	4 861
40-44-vuotiaat		11,5	17 194	3,1	5 433
45-49-vuotiaat		11,1	16 720	2,6	5 467
50-54-vuotiaat		11,4	15 792	2,4	4 923
55-59-vuotiaat		12,1	15 203	2,5	4 457
60-64-vuotiaat		12,3	14 195	2,5	3 962
65-69-vuotiaat		12,4	12 945	2,7	3 431
70-74-vuotiaat		9,8	11 212	2,9	3 060
yli 75-vuotiaat		5,6	10 098	4,6	2 662

Huom.: 20-vuotiaat tai sitä vanhemmat henkilöt jotka ovat olleet kirjoilla Ruotsissa sekä 1.1.2009 että 31.12.2009. Yhteenlasketut tulot koostuvat ansiotuloista ja yrittäjätuloista. Ansiotuloihin lasketaan palkkatulon lisäksi eläketulot, sairauspäivärahat yms. veronalaiset tulot.

Lähde: Statistiska centralbyrån.

7 Nykyisten tilastojen käyttö kotitalousvähennyksen vaikutuksien arviointiin

Jotta kotitalousvähennyksen vaikutuksia työllisyyteen voisi arvioida, tarvitaan luotettavaa tietoa kotitalouspalveluiden kysynnän ja hintojen sekä palveluita tuottavien yritysten, alojen työllisyyden ja palkkojen kehittymisestä ennen kotitalousvähennyksen käyttöönottoa ja sen jälkeen. Kotitalouspalveluiden kysynnän, hintojen ja työllisyyden seuraamista vaikeuttaa riittävän yksityiskohtaisten tilastojen puute. Kotitalouspalveluita tuottavat yritykset voivat kuulua moneen toimialaan eikä tilastoja nimenomaan kotitalouspalveluyrityksistä ole saatavilla.

Tarkimmatkin toimialakoodit (5 numeroiset) ovat liian laajoja kotitalouspalveluiden kehityksen tarkasteluun. Talonrakennustoimiala, johon remontti- ja korjauspalvelut kuuluvat, sisältää esimerkiksi asuinrakennusten korjaustöiden lisäksi asuin- ja toimistotalojen, koulujen, sairaaloiden, tehdasrakennusten ja kauppakeskusten uudisrakentamisen. Lisäksi rakennusten viimeistelytyöt, kuten maalaus, sähkö- ja vesityöt, kuuluvat erikoistuneen rakennustoiminnan toimialaan, jossa ei eritellä korjaustöistä johtuvia viimeistelytyöitä uudisrakentamisesta. Toimialatilastossa ei myöskään eritellä, tehdäänkö töitä kotitalouksille vai toisille yrityksille. Asuntojen remontoimiseen haettujen kotitalousvähennysten perusteet (maksetut palkat ja yrittäjien työn osuus) olivat vuonna 2009 3,2 prosenttia talonrakentamisen ja erikoistuneen rakentamisen liikevaihdosta.¹¹ Kotitalousvähennyksen vaikutuksia on siis mahdotonta selvittää talonrakennusalan ja erikoisrakentamisen kattavista tilastosta, koska kotitalousvähennykseen oikeuttava toiminta on vain pieni osa rakennusalaan. Tapahtuipa rakennusalaalla mitä tahansa, se johtuu todennäköisesti muista asioista kuin kotitalousvähennyksestä. Lisäksi toimialojen vertailua ajassa hankaloittaa toimialaluokituksen uudistus vuonna 2008. Toimialoittaisissa tilastoissa tapahtuneet muutokset voivat siis johtua pelkästään luokitusuudistuksesta.

Vuoden 2008 toimialaluokituksessa kotisiivous kuuluu kiinteistöjen siivouksen toimialaan, johon sisältyy sisätilojen yleinen siivous kaikenlaisissa rakennuksissa, myös sairaaloissa, kouluissa, tehtaissa jne. Toiminta on pääasiassa sisätilojen siivousta, mutta siihen voi kuulua myös ulkoalueiden ja jalkakäytävien puhdistusta ja ikkunoiden pesua. Edeltävässä toimialaluokituksessa (TOL2002) kotisiivous kuului siivouksen toimialaan, johon kuului edellä mainitun kiinteistöjen siivouksen lisäksi myös esimerkiksi junien, bussien yms. kulkuneuvojen siivous. Siivoustoimialan seuraaminen pitemmältä aikaväliltä on siis hankalaa toimialamuutoksen takia. Kotitalouksissa tapahtuva siivous on vain pieni osa kiinteistöjen siivousta. Siivousalasta suurin osa on yrityksille myytäviä siivouspalveluja. Vuonna 2009 siivouspalveluihin haettujen kotitalous-

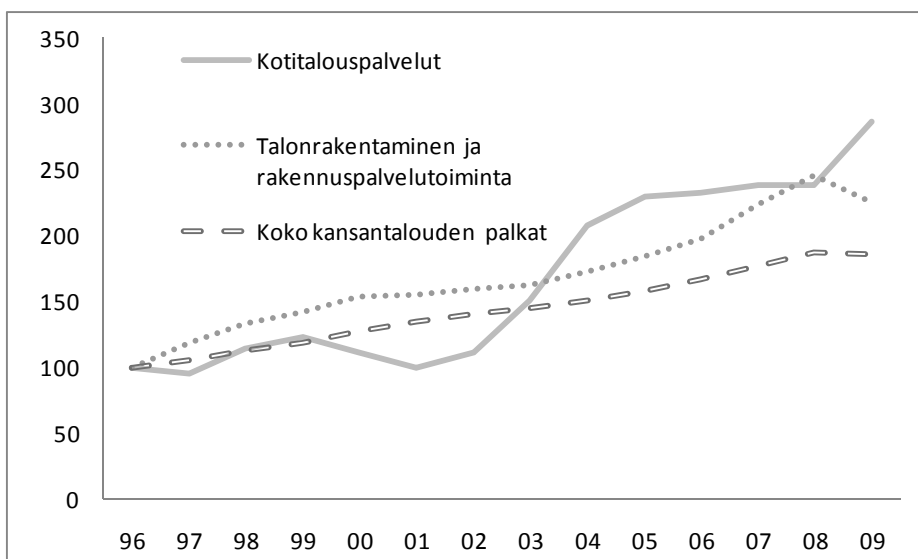
¹¹ Liikevaihto yritysrekisterin vuositilaston mukaan.

vähennysten perusteet olivat noin 8,9 prosenttia kiinteistöjen siivouksen liikevaihdosta.¹² Siivousalan kasvu viimeisten kymmenen vuoden aikana johtuukin suurelta osin yritysten siivoustöiden ulkoistamisesta. Valitettavasti tarkempia tilastoja kotitalousvähennykseen oikeuttavia palveluita tarjoavista yrityksistä ei ole saatavilla virallisista tilastoista.

7.1 Miltä toimialojen palkka- ja hintakehitys näyttää nykyisten tilastojen valossa?

Talonrakentamisen ja rakennuspalvelutoiminnan palkkasumma (kuva 14) sekä työllisten määrä suhteessa koko kansantalouden työllisten määrään (kuva 15) on kasvanut. Mikä osa tästä kasvusta johtuu kotitalousvähennyksestä on kuitenkin mahdotonta selvittää. Kotitalouspalvelutoimialan¹³ kokonaispalkkasumma ja työllisten määrä suhteessa koko kansantalouteen on kasvanut nopeasti vuodesta 2002 lähtien. Tämän alan kehitys voisi olla enemmänkin sidoksissa kotitalousvähennyksen voimaantumiseen, mutta toimiala sisältää myös sellaista toimintaa, johon kotitalousvähennystä ei myönnetä. Toisaalta toimiala ei sisällä palveluiden ostamista yrityksiltä, joka on yleisin kotitalousvähennykseen oikeuttavien palvelujen hankintatapa. Taulukossa 5 esitetään työllisten määrän kehitys toimialoilla, jotka tuottavat kotitalousvähennykseen oikeuttavia palveluita.

Kuva 14. Palkkasumman kehitys vuosina 1996–2009 koko kansantaloudessa, kotitalouspalveluissa sekä talonrakentamisessa ja rakennuspalvelutoiminnassa.

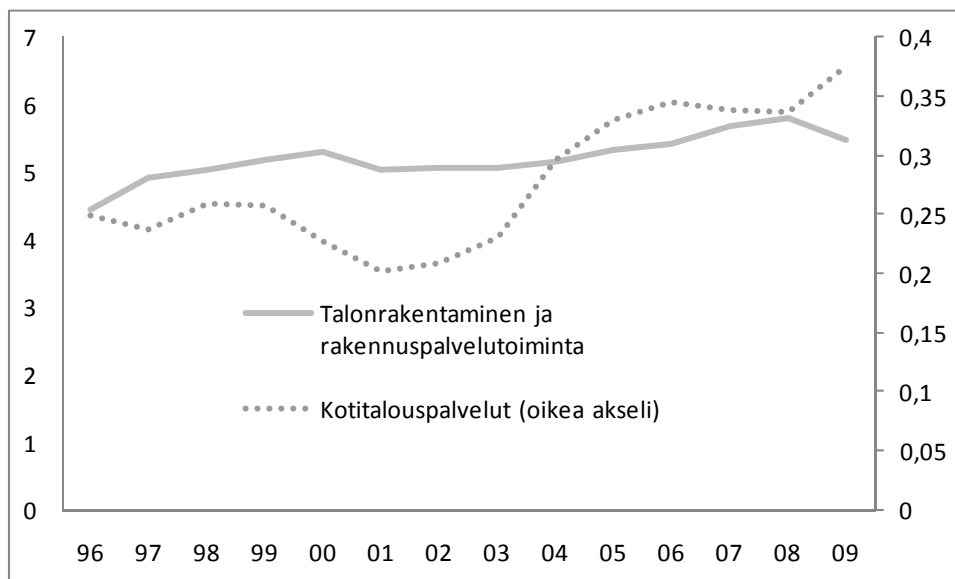

Lähde: Kansantalouden tilinpito. Tilastokeskus.

¹² Kiinteistöjen siivouksen liikevaihto yrityskisterin vuositilaston mukaan.

¹³ Tähän kuuluvat kotiapulaiset, kokit, palvelijat, lasten-, talouden-, vammaisten tai vanhusten hoitajat ja avustajat, yksityisopettajat ja -sihteerit, henkivartijat, autonkuljettajat ja muut kotitalouksien tai yksityishenkilöiden palkkaamat työntekijät. Kaikki toiminta ei ole kotitalousvähennyksen alaista.

Kuva 15. Toimialan työllisten osuus koko kansantalouden työllisistä

Lähde: Kansantalouden tilinpito. Tilastokeskus.

Taulukko 5. Työllisten määrä toimialoilla, jotka tuottavat kotitalousvähennykseen oikeuttavia palveluita

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008*	2009*
Kotipalvelut	745	843	942	1 177	1 489	1 890	2 079		
Siivous	22 559	24 301	26 509	26 768	26 610	29 579	32 758	32 369	32 513
Rakentaminen	124 359	122 128	122 796	128 386	130 387	134 070	146 370	151 607	143 037

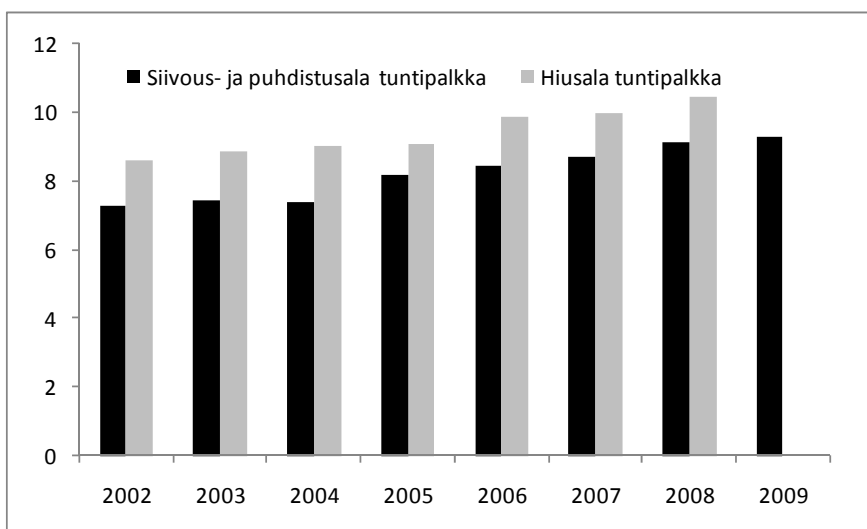
Huom.: * Toimialaluokitus muuttuu.

Lähde: Yritysrekisterin vuositilasto. Tilastokeskus.

Palkkasumma kasvaa työllisten määrän kasvaessa, mutta osa palkkasumman kasvusta voi johtua myös siitä, että alojen työntekijöiden palkat ovat nousseet. Siivousalan kokoajaisten työntekijöiden tuntipalkkojen kehitys näyttäisi kuitenkin olevan melko samanlaista kuin hiusalalla¹⁴ (kuva 16). Säännöllisen työajan keskiansioiden kehitys siivoajilla ei näyttäisi olevan ainakaan parempaa kuin muiden suhteellisen lyhyen koulutuksen vaativien ammattien ansiokehitys (kuvat 17 ja 18). On tietenkin mahdollista, että kotitalouksissa ja yrityksissä tai laitoksissa siivoavien henkilöiden palkoissa on eroja, joita ammattien keskiansioiden tarkastelu ei paljasta. Tällaisia palkka-aineistoja ei kuitenkaan tämän selvityksen tekemiseen ollut saatavilla.

¹⁴ Hiusalalla palkkakehitykseen on kuitenkin voinut vaikuttaa parturi- ja kampaamopalveluiden arvonlisäveron alennus, joka astui voimaan vuoden 2007 alusta.

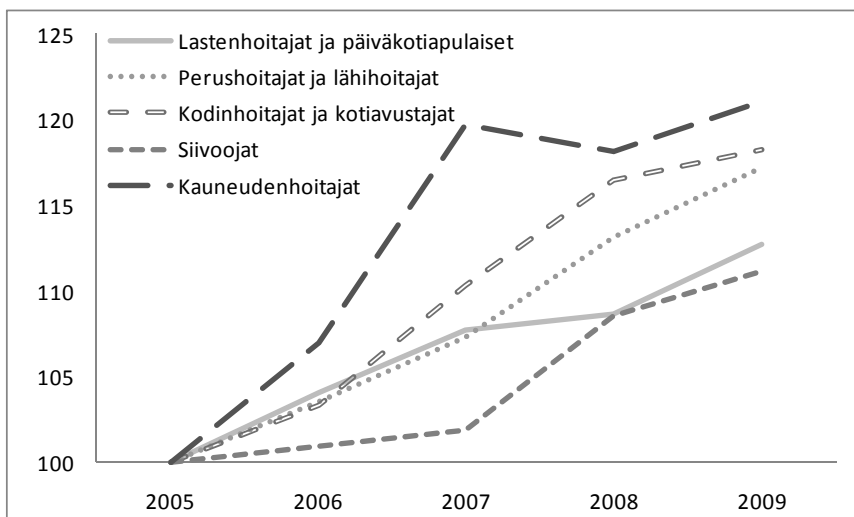
Kuva 16. Kokoaikaisten siivous- ja hiusalan työntekijöiden keskimääräinen tuntipalkka (€)

Huom.: Siivousalan työntekijöiden tuntipalkka vuosille 2002–2004 ja hiusalan tuntipalkka 2002–2008 on laskettu kuukausipalkkoista.

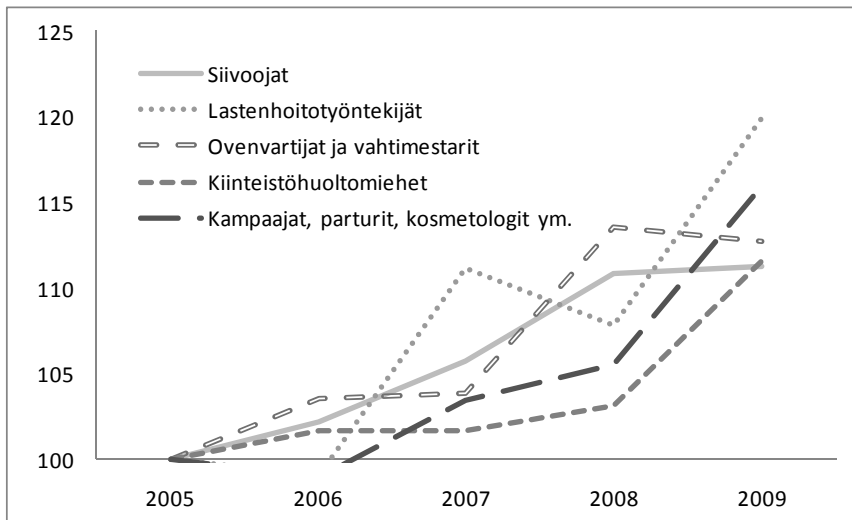
Lähteet: Elinkeinoelämän keskusliitto ja Palvelualojen ammattiliitto.

Kuva 17. Säännöllisen työajan keskiansio yksityisellä sektorilla ammateittain, kuukausipalkkaiset

Lähde: Tilastokeskus.

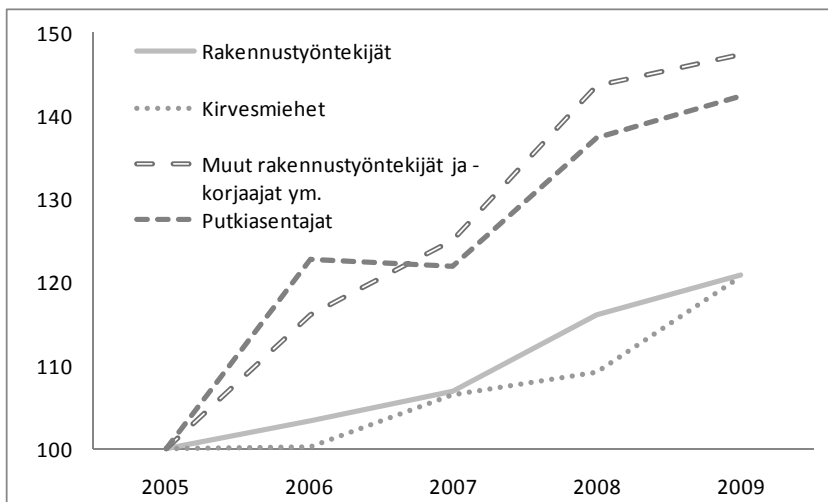
Kuva 18. Säännöllisen työajan keskiansio yksityisellä sektorilla ammattittain, tuntipalkkaiset

Lähde: Tilastokeskus.

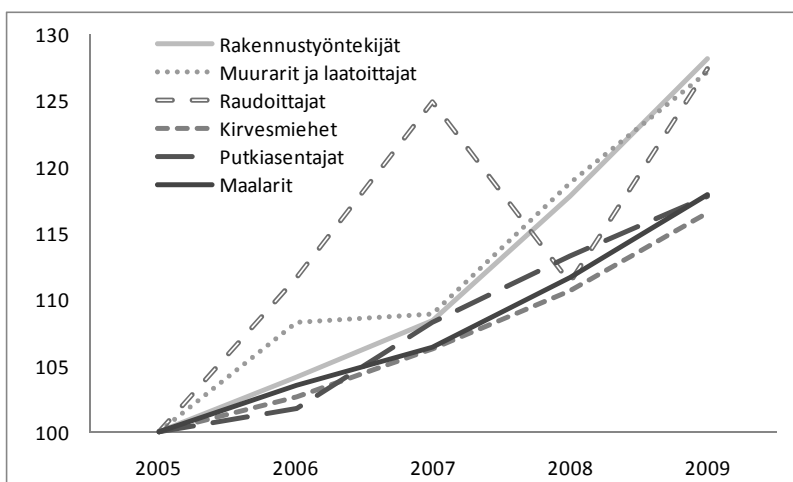
Rakennusalan ammattien keskiansioiden kehitys vaihtelee huomattavasti eri ammattiryhmien välillä (kuvat 19 ja 20). Rakennusalan ammattien keskiansiot ovat merkittävästi korkeampia kuin siivoojien ja lisäksi rakennusalan keskiansiot ovat nousseet siivoojien keskiansioita enemmän vuosien 2005 ja 2009 välillä. Suurin osa rakennusalan ammattilaisista työskentelee muissa kuin pelkästään kotitalousvähennykseen oikeuttavissa töissä. Keskiansioista on mahdotonta sanoa, onko kotitalousvähennys vaikuttanut kotitalouksille remonti- ja korjaustöitä tekevien rakennusalan ammattilaisten palkkoihin, koska tällaisia eriteltyjä palkkatilastoja ei tämän selvityksen tekemiseen ollut käytettävissä.

Kuva 19. Säännöllisen työajan keskiansio yksityisellä sektorilla rakennusalan ammattissa, kuukausipalkkaiset

Lähde: Tilastokeskus.

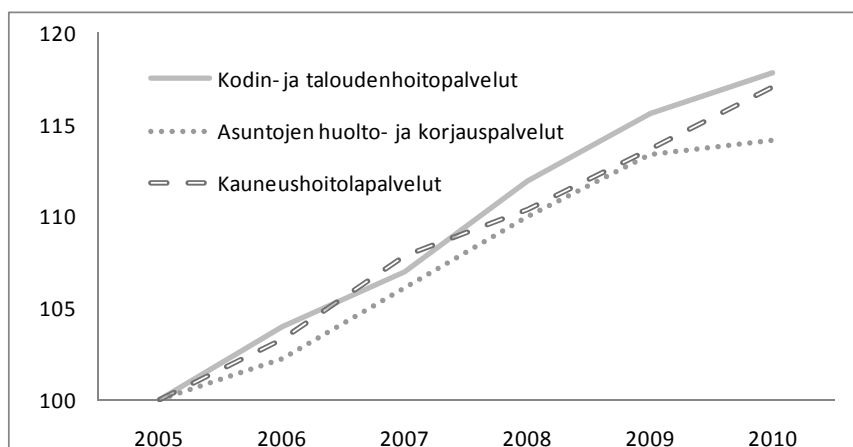
Kuva 20. Säännöllisen työajan keskiansio yksityisellä sektorilla rakennusalan ammattiteissa, tuntipalkkaiset

Lähde: Tilastokeskus.

Myöskään kotitalouspalveluiden hintakehityksestä ei ole mahdollista muodostaa kattavaa kuvaa, koska tarpeeksi eriteltyjä hintaindeksijä ei ole saatavilla pitkältä aikaväliltä. Asunnon huolto- ja korjauspalveluiden sekä kodin- ja taloudenhoitopalveluiden hintaindeksi on saatavilla vuodesta 2005 alkaen, ja se kuvaa näiden palveluiden kuluttajahintojen muutosta (kuva 21). Indeksit sisältävät myös sellaista palveluiden hintoja, joista ei saa kotitalousvähennystä. Kodin- ja taloudenhoitopalveluiden kuluttajahinnat ovat viimeisten viiden vuoden aikana kasvaneet noin 18 prosenttia ja asuntojen huolto- ja korjauspalveluiden kuluttajahinnat noin 14 prosenttia. Kauneushoitopalveluiden hintakehitys 2005–2010 on ollut melko samanlaista kuin kodin- ja taloudenhoitopalveluiden hintakehitys. Kotitalousvähennyksen piirissä olevien palveluiden hinnat eivät siis näyttäisi viimeisten viiden vuoden aikana kasvaneen merkittävästi enemmän kuin kauneushoitopalveluiden kuluttajahinnat, sikäli kun nämä hintaindeksit antavat oikean kuvan juuri verovähennyksen alaisten palveluiden hinnoista. On lisäksi mahdollista että kotitalouspalveluiden kuluttajahinnat muuttuivat kotitalousvähennyksen seurauksena jo ennen vuotta 2005, sillä myönnettyjen kotitalousvähennyksien määrä kasvoi yli 100 miljoonaa euroa vuosina 2001–2005. Kuluttajaviraston selvityksen mukaan kotisiivouksen tuntiveloitus vaihtelee 25 eurosta 40 euroon. Pääkaupunkiseudulla tuntiveloitus on hieman korkeampi kuin muualla Suomessa. Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla tuntiveloitus oli 28–40 €, kun se muissa kaupungeissa (Kuopio, Jyväskylä, Turku, Tampere ja Oulu) oli 25–36 €/tunti (Kuluttaja-lehti 2/2010).

Kuva 21. Kauneushoitopalveluiden, kodin- ja taloudenhoitopalveluiden ja asuntojen huolto- ja korjauspalveluiden hintakehitys

Lähde: Tilastokeskus.

7.2 Esimerkkilaskelma siivous- ja hoitopalveluiden verovähennyksen työllisyysvaikutuksista

Oletetaan, että siivous- ja hoitopalveluiden kysynnän hintajousto on $-0,7$.¹⁵ Jousto tarkoittaa sitä että kun palvelun hinta laskee 10 prosenttia, sen kysyntä kasvaa 7 prosenttia. Oletetaan lisäksi, että alan työllisten määrä muuttuu samassa suhteessa kuin alan palveluiden kysyntä ja että palvelun hinta muodostuu ainoastaan verovähennyskelpoisista työkuukustannuksista. Oletetaan myös, että 60 prosentin verovähennys laskee kuluttajahintoja täysimääräisesti. Tällöin kotitalouspalveluiden kysyntä kasvaisi 42 prosenttia ($-0,7 \cdot 60 = 42\%$). Kulutus- tutkimuksen mukaan vuonna 2001 käytettiin kotitalouksissa keskimäärin 33 euroa vuodessa yksityisiin lastenhoitopalveluihin ja siivouspalveluihin. Koko kansantaloudessa lastenhoito- ja siivouspalveluiden kulutus oli noin 78 miljoonaa euroa vuonna 2001.¹⁶ Siivous- ja hoitopalveluiden verovähennys kasvattaisi yllä tehdyillä oletuksilla lastenhoito- ja siivouspalveluiden kulutusta 33 miljoonalla eurolla ($0,7 \cdot 0,6 \cdot 78 \text{ milj.} = 33 \text{ milj.}$). Oletetaan, että yhden henkilötyövuoden kustannus on 40 600 euroa.¹⁷ Siivous- ja hoivapalveluiden työllisyys kasvaisi tällä laskutavalla verovähennyksen johdosta noin 800 henkilötyövuodella ($33 \text{ milj.} / 40 600 = 800$). Jos verovähennys ei siirry täysimääräisesti kuluttajahintoihin, työllisyys kasvaa vähemmän. Toisaalta siivouspalveluiden kysyntä voi myös olla joustavampaa kuin esimerkissä on oletettu. Jos oletetaan siivous-

¹⁵ Suomalaisella aineistolla estimoituja kotitalouspalveluiden kysynnän (kompensoituja) hintajoustoja ei tämän raportin tarpeisiin löytynyt. Ruotsissa kysynnän hintajoustoja on estimoitu, mutta estimaatit ovat suhteellisen vanhoilla aineistoilla tehtyjä. Tyypillisesti kotitalouspalveluiden hintajoustot ovat suurempia kuin tavaroiden hintajoustot. Kotitalouspalveluiden ruotsalaisilla aineistoilla lasketut hintajoustot vaihtelevat $-0,53$ ja $-1,49$ välillä (SOU 1997:17).

¹⁶ Kulutus- tutkimusaineistosta lasketut kulutuksen euromäärät vuoden 2006 hinnoissa. Hinnat on muutettu kotitalouspalveluiden rahanarvon muutuskertoimella.

¹⁷ Siivousalan työvoimakustannus vuoden 2008 työvoimakustannustutkimuksen mukaan.

palveluiden jouston olevan -1,35 (Flipo ym. 2007), saadaan työllisyysvaikutukseksi noin 1 600 henkilöä ($1,35 \cdot 0,6 \cdot 78 \text{ milj.} / 40 \cdot 600 = 1 \cdot 600$). Tämän lisäksi työtunnit voivat kasvaa, jos palveluiden ostajat käyttävät osan kotitöistä vapautuneista tunneista markkinatyöhön. Niiltä osin kun kotitalousvähennystä käyttävät eläkeläistaloudet, kotitalouspalveluiden ostaminen ei oletettavasti lisää markkinatyön tekemistä. Muiden ryhmien markkinatyöhön käytetyn ajan lisääntymisestä ei käytettävissä olevien aineistojen perusteella voi kuitenkaan tehdä mitään päätelmiä.

Vuonna 2006 yksityisten lastenhoito- sekä siivouspalveluiden kulutus oli kulutustutkimusaineiston mukaan keskimäärin 45 euroa kotitaloutta kohden (36 prosentin kasvu vuodesta 2001). Koko kansantaloudessa lastenhoito- ja siivouspalveluiden kulutus oli 110 miljoonaa euroa (lisäystä 32 miljoonaa euroa vuodesta 2001). Tällainen palveluiden kulutuksen kasvu vastaa suurin piirtein odotettua kasvua jos kysynnän hintajousto olisi -0,7. Kotitalousvähennystä on muutettu ja laajennettu vuoden 2006 jälkeen, mutta uudempia kulutustutkimuksia ei valitettavasti ole saatavilla.

Verovähennyksen perustana olevat siivous- ja hoitopalvelujen kustannukset (maksetut palkat, palkan sivukulut ja yrittäjän työn osuus) vuonna 2006 olivat 90 miljoonaa euroa. Kulutustutkimusaineiston mukaan kotitalouspalveluita kulutettiin huomattavasti enemmän kuin verottajan kotitalousvähennystiedoista ilmenee. Kotitalousvähennykseen oikeuttavat kustannukset ovat ainoastaan työ-kustannuksia. Siivous- ja hoivapalveluissa työkustannusten osuus pitäisi kuitenkin olla suurin osa kustannuksista, mutta silti ero kulutustutkimuksen (110 miljoonaa euroa) ja verottajan verovähennyksen pohjana olevissa kustannuksissa (90 miljoonaa euroa) on runsaat 20 prosenttia. Voi olla mahdollista, että kaikista kotitalousvähennykseen oikeuttavista palveluista ei vähennystä haeta, ja osa kulutuksesta on sellaista, mihin kotitalousvähennystä ei saa. Lisäksi on epäselvää missä määrin kulutustutkimus sisältää kotitalouksien ns. pimeiltä markkinoilta ostamia palveluita. Kulutustutkimus perustuu kotitalouksien omiin arvioihin kulutuksista, mikä myös lisää epävarmuutta todellisesta kulutuksesta. Kulutustutkimuksen pieni otoskoko voi vaikuttaa tutkimuksen edustavuuteen.

Samanlaisen laskelman tekeminen remontti- ja korjauspalveluiden verovähennyksen työllisyysvaikutuksista edellyttäisi tietoja työn osuudesta remontti- ja korjauspalveluihin kulutetusta rahamäärästä. Kulutustutkimuksesta tällaisia tietoja ei kuitenkaan ole saatavana.

8 Kotitalousvähennyksen vaikutusten arviointiin tarvitaan parempia tilastoja

Kotitalousvähennyksen työllisyysvaikutusten arvioimiseen tarvitaan tietoja, joita ei tämänhetkisistä valmiista tilastoista saa. Verohallinnolla on kuitenkin tiedot kaikista kotitalousvähennystä hakeneista henkilöistä ja palveluja myyneiden yritysten yritystunnukset. Verohallinnon tietokannasta on myös saatavissa henkilöittäin tietoja siitä, onko verovähennykseen oikeuttava työ kotitaloustyötä, hoiva- tai hoitotyötä vai asunnon kunnossapito- tai perusparannustyötä. Lisäksi verohallinnon tietokannassa on jokaisen kotitalousvähennystä hakeneen henkilön yritykselle maksama hinta ja työn sekä tarvikkeiden, matkakulujen yms. vähennyskelvottomien kustannusten osuus hinnasta.

Yritystunnusten avulla kotitalouspalveluiden tarjonnan, yritysten liikevaihdon, henkilöstön määrän ja palkkasummien kehitystä voisi tutkia luotettavammin kuin toimialakohtaisista tilastoista. Palveluita tarjoavista yrityksistä ei ole julkaistu edes kuvailevia rekisteriaineistoihin perustuvia tietoja. Yritystunnusten avulla tietoja kotitalousvähennyksistä on mahdollista yhdistää aineistoihin, joissa on yksityiskohtaisia tietoja kotitalouspalveluyritysten henkilöstöstä. Tällaisella aineistoilla voi tutkia minkälaisia henkilöitä kotitalouspalveluyritykset työllistävät, esimerkiksi ovatko työntekijät opiskelijoita, minkälainen työttömyyshistoria heillä on ja minkälaisia palkkoja heille maksetaan.

Yksityiskohtaisen aineiston avulla voi mahdollisesti selvittää myös kausaalisia vaikutuksia hyödyntämällä kotitalousvähennyksen verosääntöjen muutoksia. Lisäksi kotitalouspalveluiden hintakehitystä olisi mahdollista tutkia tarkemmin kuluttajahintaindeksien perustana olevien yksityiskohtaisten hintatietojen avulla ainakin vuodesta 2005 eteenpäin. Mahdollisesti voisi verrata Suomen kotitalouspalveluiden kehitystä Ruotsiin, jossa kotitalousvähennys tuli voimaan myöhemmin kuin Suomessa. Ruotsista saatavissa suurin piirtein samanlaista aineistoa kuin Suomesta asian tutkimiseen ja Ruotsissa on parhaillaan käynnissä kotitalousvähennyksen vaikutusten ja tehokkuuden arviointiprojekti. Ruotsin ROT-vähennyksen vaikutusten arvioiminen on kuitenkin vaikeaa, sillä remonteja oli siirretty vähennyksen toivossa jo vuosia ennen vähennyksen voimaantuloa ja sopivan vertailualan löytäminen on haasteellista.

Jatkotutkimus ja kotitalouspalveluiden tarjontapuolen huolellinen selvittäminen on tärkeää, vaikka kausaalisia työllisyysvaikutuksia ei loppujen lopuksi pystyittäisikään luotettavasti arvioimaan. Pelkästään kotitalouspalveluiden kysyntäpuolen tarkastelu ei anna kokonaiskuvaa kotitalousvähennyksen vaikutuksista. Kotitalousvähennyksen suora vaikutus julkistalouden verotuloihin oli lähes 400 miljoonaa euroa vuonna 2009. Julkistaloudelle merkittävien verovähennysten työllisyys-, tulonjako- ja tehokkuusvaikutukset on arvioitava nykyistä paremmin.

Lähteet

- Almega (2009): RUT, ROT, RIT – nya jobb och företag i lågkonjunkturen, rapport 2009.
- Copenhagen Economics (2007): Study on reduced VAT applied to goods and services in the Member States of the European Union. Final report. EU-kommissio, 6503 DG TAXUD.
- Finanspolitiska rådet (2010): Svensk finanspolitik. Finanspolitiska rådets rapport 2010. Saatavana osoitteesta: www.finanspolitiskaradet.se
- Flipo, A. – D. Fougère – L. Olier (2007): Is the household demand for in-home services sensitive for tax-reductions? The French case. *Journal of Public Economics* 91, s. 365–385.
- Företagarna (2010): Två år med RUT och ROT, rapport.
- Gronau, R. (1977): Leisure, Home Production and Work – The Theory of the Allocation of Time Revisited. *Journal of Political Economy* 85, s. 1099–1123.
- HE (2000): Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tuloverolain muuttamisesta, HE 140/2000.
- HSB (2010): Ja till bonära tjänster, rapport.
- Niilola, K. – M. Valtakari – I. Kuosa (2005): Kysyntälähtöinen työllistäminen ja kotitalousvähennys. *Työpoliittinen tutkimus* 266/2005.
- Niilola, K. – M. Valtakari (2006): Kotitalousvähennys. *Työpoliittinen tutkimus* 310/2006.
- Ohlsson, H. (1997): Reformerad beskattning av hushållstjänster. Julkaisussa: Skatter, tjänster och sysselsättning, bilagor till betänkande av Tjänstebeskattningsutredningen SOU 1997:17.
- Pirttilä, J. – H. Selin (2011): Skattepolitik och sysselsättning: Hur väl fungerar det svenska systemet? Bilaga 12 till LU2011. Julkaisussa: Välfärdsstaten i arbete – Inkomsttrygghet och omfördelning med incitament till arbete. Bilaga 8–12 till Långtidsutredningen 2011. SOU 2011:2.
- Regeringen (2007a): Skattelättnader för hushållstjänster, m.m. Proposition 2006/07:94. Saatavana osoitteesta: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/08/00/07/efd7aad0.pdf>
- Regeringen (2007b): Skattelättnader för förmån av hushållstjänster. Proposition 2007/08:13. Saatavana osoitteesta: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/09/03/21/9533c5be.pdf>

- Regeringen (2008): Ett enklare system för skattereduktion för hushållsarbete. Proposition 2008/09:77. Saatavana osoitteesta:
<http://www.regeringen.se/content/1/c6/11/68/05/afe4fcb9.pdf>
- Sandmo, A. (1990): Tax Distortions and Household Production, Oxford Economic Papers, 42, 1990.
- SOU (2008:57): Skattelättnader för hushållstjänster. Betänkande av hushållstjänstutredningen. Stockholm.
- Sørensen, P. B. (2010): Swedish Tax Policy: Recent Trends and Future Challenges. Report to the Expert Group on Public Economics 2010:4. Swedish Ministry of Finance.
- Tuovinen, M. (2007): Yksityiset kotityöpalvelut ja kotitalousvähennys. Valtionvarainministeriö. Saatavana osoitteesta:
http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/075_verotus/20070605Yksity/kotitalousvahennys2007.pdf
- Uusitalo, R. (2005): Kasvattiko kotitalousvähennys todellakin työllisyyttä? Työpoliittinen aikakauskirja 2/2005, s. 82–85.
- Varjonen, J. – K. Aalto – J. Leskinen (2007): Täsmällistä, ammattitaitoista ja edullista – kuluttajapalautetta kotitalousmarkkinoille. Kuluttajatutkimuskeskuksen julkaisuja 2/2007.
- Verohallinto (2010): Kotitalousvähennyksen lukumääriä ja vuosittaiset muutokset. Verohallinnon verotilasto. Saatavana osoitteesta:
<http://www.vero.fi/> (verohallinnon esittely -> verotilastoja)
- Öberg, A. (2005): Samhällsekonomiska effekter av skattelättnader för hushållsnära tjänster, Specialstudie nr 7, 2005, Konjunkturinstitutet.

VATT VALMISTELURAPORTIT -SARJASSA ILMESTYNEITÄ
PUBLISHED VATT POLICY REPORTS

1. Janne Tukiainen – Ville Mälkönen: Jätekuljetuksen sopimusmallien yritysvaikutukset. Helsinki 2010.
2. Antti Moisio – Heikki A. Loikkanen – Lasse Oulasvirta: Public services at the local level – The Finnish way. Helsinki 2010.
3. Juha Halonen – Timo Rauhanen – Erkki Siivonen: Julkisten organisaatioiden veroetudet. Helsinki 2010.
4. Tuuli Ylinen: Työkyvyttömyyseläkkeet ja työnantajan omavastuuperiaate TEL:sta TyEL:iin. Helsinki 2010.
5. Outi Kröger – Timo Rauhanen (toim.): Verotuet Suomessa 2009. Helsinki 2010.
6. Jenni Pääkkönen: Koulutuksen markkinoilla – arvioita ammattikorkeakoulujen tehokkuuseroista ja niiden syistä. Helsinki 2010.
7. Antti Moisio: Metropolialueen hallintomallit taloustutkimuksen näkökulmasta. Helsinki 2011.
8. Heikki Pursiainen – Markku Siikanen – Janne Tukiainen – Ville Mälkönen: Asfalttikartellin kunnille aiheuttamien vahinkojen arviointi – Loppuraportti. Helsinki 2011.
9. Tanja Saxell – Janne Tukiainen – Markku Siikanen: Asfalttikartellin valtiolle aiheuttamien vahinkojen arviointi – Loppuraportti. Helsinki 2011.
10. Antti Moisio: Finanssipolitiikan säännöt ja kuntatalous. Helsinki 2011.

VALTION TALOUDELLINEN TUTKIMUSKESKUS
STATENS EKONOMISKA FORSKNINGSCENTRAL
GOVERNMENT INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus
Government Institute for Economic Research
P.O.Box 1279
FI-00101 Helsinki
Finland

ISBN 978-951-561-986-0
ISSN 1798-0305

